

“Прогрес неможливий без змін, а ті, хто не може змінити мислення, не здатні змінити нічого!”

Бернард Шоу

Мета

Методологічний Бюлетень видається Міністерством Фінансів України на регулярній основі з січня 2025 р. та містить інформацію щодо національних та світових тенденцій у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ПВК/ФТ/ФР). Розроблено для суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ), регуляторів та правоохоронних органів.

Містить актуальні дані про нові методи та схеми ВК і ФТ, що дозволяє СПФМ адаптувати свої процедури моніторингу та контролю.

Для регуляторів та правоохоронних органів є інструментом для розробки ефективних стратегій боротьби з ВК, включаючи навчання та координацію дій між різними установами для забезпечення належної співпраці та обміну інформацією.

Звіти міжнародних організацій та окремих юрисдикцій

FATF: підсумки пленарного засідання 17–19 червня 2026 року та перехід президентства від Мексики до Великої Британії ¹

19 червня 2026 року в Парижі завершилося шосте і останнє пленарне засідання Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) під головуванням Мексики в особі Еліси де Анда Мадрасо. У засіданні взяли участь делегації понад 200 юрисдикцій глобальної мережі FATF. Це засідання ознаменувало не лише завершення дворічного мексиканського президентства, а й затвердження низки програмних рішень, що визначатимуть порядок денний організації на наступні два роки — під головуванням Джейлза Томсона (Велика Британія), яке розпочалося 1 липня 2026 року. З огляду на роль FATF як глобального органу стандартизації у сфері ПВК/ФТ/ФР, підсумки засідання мають безпосереднє методологічне значення для національних систем фінансового моніторингу, зокрема української, оскільки переважна більшість ухвалених рішень транспонується в національне регулювання через механізм посилення на переліки та рекомендації FATF.

¹ [Outcomes FATF Plenary, 17-19 June 2026](#)

Центральним елементом порядку денного стало оновлення переліків юрисдикцій під посиленням моніторингом. За результатами засідання Алжир і Намібія були виключені з переліку юрисдикцій під посиленням моніторингом ("сірого списку") після успішних виїзних місій, що підтвердили виконання узгоджених планів дій щодо усунення стратегічних недоліків режимів ПВК/ФТ/ФР; натомість до переліку долучено Боснію і Герцеговину та Ірак. Важливо зауважити методологічну особливість нового, п'ятого раунду взаємних оцінок: юрисдикціям, щодо яких ухвалюється звіт про взаємну оцінку, надається чітко обмежена в часі "дорожня карта ключових рекомендованих дій" (як правило, розрахована на трирічний горизонт) для посилення ефективності захисту від незаконних фінансових потоків, що структурно відрізняється від практики попередніх раундів і потенційно змінює динаміку виходу юрисдикцій із режиму посиленого моніторингу за умови послідовної імплементації реформ. Саме за цією методологією на цьому засіданні було ухвалено звіти спільної оцінки FATF-APG щодо Канади та оцінки FATF щодо Туреччини, публікація яких запланована на вересень–жовтень 2026 року після проходження процедури контролю якості та узгодженості в межах глобальної мережі.

Пленарне засідання також ухвалило оновлення Рекомендації 6 Стандартів FATF, спрямоване на те, щоб режими цільових фінансових санкцій, пов'язаних із тероризмом, не блокували потоки коштів, активів, ресурсів, товарів і послуг, необхідних для гуманітарної допомоги та задоволення базових людських потреб. Оновлені Стандарти інкорпорують гуманітарний виняток, передбачений резолюціями Ради Безпеки ООН 2664 (2022) та 2761. Для української практики фінансового моніторингу це рішення становить окремий інтерес з огляду на те, що воєнний стан і масштаби гуманітарної допомоги, яка проходить через українську фінансову систему, вимагають чіткого розмежування між правомірними гуманітарними потоками та потенційними каналами обходу санкційних режимів, а уточнена методологія FATF щодо гуманітарного винятку може слугувати орієнтиром для відповідних роз'яснень Держфінмоніторингу та НБУ.

У межах стратегічних ініціатив із зміцнення глобального захисту пленарне засідання схвалило новий Глобальний огляд партнерств публічного і приватного секторів та механізмів захисту даних (публікація запланована на липень 2026 року), який представить різні моделі обміну інформацією для сприяння результативному обміну розвідувальними даними за одночасного дотримання вимог захисту персональних даних. Окремо схвалено запуск публічної консультації щодо нового керівництва з імплементації посиленого стандарту Рекомендації 16 про прозорість транскордонних платежів — керівництво покликане допомогти країнам і фінансовим установам протидіяти ВК/ФТ/ФР та предикатним злочинам, зокрема шахрайству, через підвищення прозорості платіжних ланцюгів.

Пленарне засідання затвердило також кілька типологічних публікацій, що безпосередньо стосуються нових каналів фінансування тероризму та відмивання коштів. Зокрема, схвалено нову публікацію щодо виявлення й припинення діяльності з фінансування тероризму через соціальні мережі, застосунки миттєвого обміну повідомленнями та стрімінгові платформи — документ розвиває Комплексне оновлення щодо ризиків фінансування тероризму 2025 року і міститиме рекомендації, включно з посиленням проактивної взаємодії з технологічним сектором. Окремо ухвалено новий звіт (публікація запланована на вересень 2026 року), присвячений вразливості неформальних систем переказу коштів, зокрема хавали, до експлуатації злочинними акторами, включно з професійними відмивачами коштів. Затверджено також роботу з оновлення розуміння глобальною мережею ризиків сектору казино та азартних ігор в умовах експансії онлайн-, транскордонних, мультипродуктових і мультиплатіжних платформ.

У сфері технологічних інновацій пленарне засідання схвалило сьомий цільовий огляд імплементації Стандартів FATF щодо віртуальних активів і надавачів послуг, пов'язаних із віртуальними активами, а також новий цільовий звіт про регуляторні виклики, пов'язані з децентралізованими фінансами (DeFi), з огляду на їхню потенційну вразливість до ризиків ВК/ФТ/ФР. Обидва документи заплановано опублікувати в липні 2026 року.

Новообраний президент FATF Джайлз Томсон представив пріоритети президентства Великої Британії на 2026–2028 роки, узгоджені зі стратегічними пріоритетами, схваленими на нещодавній Міністерській зустрічі FATF у Вашингтоні: посилення міжнародної відповіді на "епідемію шахрайства", включно з ризиками ВК/ФТ, пов'язаними зі шахрайськими комплексами (scam compounds); зміцнення імплементації ризик-орієнтованого підходу та ризик-орієнтованого нагляду; розширення обміну інформацією та публічно-приватних партнерств. У межах підготовки до цього напрямку головуюча на той момент президентка провела спеціальну сесію за участю оперативних експертів і представників приватного сектору.

Окремо слід зафіксувати інституційні зміни в архітектурі глобальної мережі FATF: започатковано нову Групу глобальної стратегії (перше засідання відбулося 15 червня 2026 року) — консультативний орган під головуванням президента FATF за участю голів регіональних органів по типу FATF (FSRB), покликаний посилити координацію глобальної мережі та надавати рекомендації зі стратегічних питань, зокрема міжрегіональних ризиків. Альянс за фінансову інклюзію (AFI) — мережа центральних банків і фінансових регуляторів 83 країн, що розвиваються, — отримав статус спостерігача при FATF. Продовжено участь Ямайки та Нігерії під власними прапорами в межах Гостьової ініціативи FSRB. Новим віцепрезидентом FATF на 2026–2027 роки обрано Вівека Аггарвала (Індія), який заступив на цій посаді Джайлза Томсона. Призупинення членства Російської Федерації в FATF залишається чинним.

Для української професійної спільноти ПВК/ФТ/ФР підсумки цього пленарного засідання мають комплексне значення: зміна складу переліку юрисдикцій підвищеного моніторингу безпосередньо впливає на критерії застосування посиленої належної перевірки контрагентів; нова методологія взаємних оцінок із чітким горизонтом дорожньої карти дій є прецедентом, релевантним з огляду на майбутній цикл оцінки України; а запланована робота над типологіями фінансування тероризму через цифрові платформи й хавалу, консультація щодо Рекомендації 16 та фокус нового президентства на шахрайстві безпосередньо перетинаються з актуальними для України типологіями — від використання месенджерів для збору коштів до кол-центрового шахрайства, вже задокументованого в правоохоронній практиці.

Висновки:

- **Уточнена методологія гуманітарного винятку в Рекомендації 6** має бути врахована при розробці роз'яснень щодо взаємодії режиму санкцій із гуманітарними платежами в умовах воєнного стану.
- **Держфінмоніторингу варто відстежити відкриття публічної консультації** щодо керівництва з Рекомендації 16 (прозорість транскордонних платежів) та розглянути можливість подання позиції з огляду на її прямий зв'язок із протидією шахрайству.
- **Заплановані типологічні звіти FATF** щодо фінансування тероризму через соціальні мережі й месенджери та щодо хавали є прямим джерелом для оновлення національної оцінки ризиків у частині нетрадиційних каналів переказу коштів.

FATF запускає Дорожню карту на 2026–2028 роки з протидії шахрайству ²

Масштаб проблеми, названий FATF підставою для запуску окремої дорожньої карти, є показовим: за оцінкою організації, у 2024–2025 роках унаслідок шахрайства у світі було втрачено близько 500 мільярдів доларів США, а шахрайство виявилось превалюючим предикатним злочином майже у 90% взаємних оцінок, проведених у межах останнього завершеного раунду глобальної мережі FATF. Це фактично є визнанням самою організацією

² [FRAUD: FATF launches 2026–2028 Roadmap on Combatting Fraud - AML Intelligence](#)

того, що десятиліттями орієнтована передусім на типології, пов'язані з наркотрафіком, корупцією та фінансуванням тероризму, методологія FATF потребує окремого, цілеспрямованого опрацювання типології шахрайства як самостійного і домінуючого джерела незаконних доходів, дедалі більше підсиленого штучним інтелектом, віртуальними активами та онлайн-платформами і таким, що дедалі частіше організовується транснаціональними злочинними групами, які діють у промислових масштабах.

Структура дорожньої карти має деталізований і чітко датований характер. До жовтня 2026 року FATF розроблятиме план дій, збираючи дані про типології шахрайства з окремим фокусом на "шахрайських комплексах" (scam compounds). На другому етапі організація визначатиме найкращі практики протидії та шляхи їх масштабування. Рекомендації щодо того, куди FATF може просунутися далі в межах наявного інструментарію — заморожування та арешт активів, зупинення шахрайських операцій, посилення транскордонного обміну розвідувальними даними — заплановано представити орієнтовно до лютого 2027 року. Період із лютого 2027 року до завершення президентства Великої Британії в червні 2028 року буде присвячено практичній імплементації напрацьованих рішень.

Інституційною новацією є формування спеціальної консультативної групи приватного сектору, покликаної супроводжувати проєкту команду FATF протягом усього цього процесу, а також підготовка масштабного заходу під назвою "Глобальна відповідь проти шахрайства" (Global Response Against Fraud), запланованого на весну 2027 року як розвиток попереднього Глобального форуму (Global Forward Summit). Це рішення узгоджується з ширшим напрямом, схваленим на червневому пленарному засіданні, — Глобальним оглядом публічно-приватних партнерств, і в сукупності свідчить про перехід FATF від переважно міждержавної моделі встановлення стандартів до структурованого спільного проєктування рішень із залученням приватного сектору.

Дорожня карта з протидії шахрайству є першим із трьох взаємопов'язаних напрямів

Висновки:

- **Очікувані до лютого 2027 року рекомендації FATF** щодо посилення інструментарію (заморожування й арешт активів, зупинення шахрайських операцій, транскордонний обмін розвідувальними даними) можуть вплинути на методичні рекомендації для банків і СПФМ щодо реагування на підозрілі операції, пов'язані з шахрайством.
- **Паралельна консультація FATF щодо Рекомендації 16** (прозорість транскордонних платежів) є суміжним інструментом, здатним посилити виявлення шахрайських платіжних ланцюгів, і має розглядатися у зв'язку з дорожньою картою протидії шахрайству.

президентства Великої Британії, окреслених на пленарному засіданні в червні 2026 року, поряд із посиленням імплементації ризик-орієнтованого підходу та нагляду й розширенням обміну інформацією. Цей зв'язок є не випадковим: типології шахрайства значною мірою залежать саме від прогалин в обміні інформацією — як щодо ідентифікації жертв, так і щодо простежуваності транскордонних платежів, — тому паралельна консультація щодо керівництва по Рекомендації 16 про прозорість транскордонних платежів, схвалена на тому самому пленарному засіданні, є прямо взаємодоповнюючим інструментом.

Президент FATF Джайлз Томсон охарактеризував масштаб виклику так: шахраї експлуатують технологічні інновації, дедалі частіше націлюючись на найвразливіші категорії населення, із серйозними, а іноді загрозливими для життя

наслідками, тому протидія вимагає об'єднаних зусиль на рівні секторів і кордонів; водночас він визнав, що FATF не є вичерпним рішенням проблеми на глобальному рівні, але здатна відігравати значно більшу роль завдяки наявній глобальній мережі.

Для української професійної спільноти ця ініціатива має пряме практичне значення: задокументована в тих-таки липневих матеріалах статистика проваджень БЕБ і НАБУ за легалізацію доходів (понад 10 мільярдів гривень сукупно за перші п'ять місяців 2026 року за 603 кримінальними правопорушеннями за статтею 209 КК України), а також справа щодо підозри народному депутату у зв'язку з діяльністю кол-центрів, безпосередньо підтверджують, що Україна перебуває в межах саме того глобального явища, яке FATF тепер вирішила опрацьовувати на системному рівні. Запланований збір типологічних даних до жовтня 2026 року та формування консультативної групи приватного сектору є конкретним каналом, через який українські органи можуть долучити власні дані про шахрайство та пов'язану легалізацію коштів до формування глобальних рекомендацій FATF.

Аналіз проєкту Керівництва FATF до оновленої Рекомендації 16 ³

FATF представила документ, який є офіційним меморандумом про публічні консультації, ініційовані у червні 2026 року. Цей меморандум присвячений обговоренню проєкту імплементаційного Керівництва до оновленої Рекомендації 16 (R.16), яка регулює питання прозорості платіжних операцій та супровідної інформації.

Сам факт публікації цього документу свідчить про завершення важливого етапу адаптації міжнародних стандартів до стрімко мінливого платіжного ландшафту, який зазнав суттєвих трансформацій через появу нових технологій, бізнес-моделей, платіжних продуктів та протоколів обміну даними. Подання цього проєкту на громадське обговорення підкреслює прагнення FATF до інклюзивності процесу нормотворення та врахування практичного досвіду як державного, так і приватного секторів, адже остаточний варіант Керівництва має стати дієвим інструментом для всіх учасників фінансової екосистеми.

Першочергово важливо розуміти, що цей проєкт Керівництва не має на меті змінювати суть зобов'язань, визначених у самій оновленій Рекомендації 16, яка була прийнята FATF ще у червні 2025 року. Натомість він покликаний створити місток між абстрактними нормами стандарту та щоденною практикою їх застосування. Документ пропонує детальні пояснення, доповнені практичними прикладами, що мають допомогти фінансовим установам та компетентним органам країн ефективно виконувати вимоги щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдженням зброї масового знищення. Особлива увага в цьому контексті приділяється загрозам, пов'язаним із шахрайством, що розглядається як один із ключових предикатних злочинів, який живиться непрозорістю фінансових потоків.

Структурно Керівництво охоплює широкий спектр питань, починаючи від фундаментальних визначень та сфери застосування R.16 і закінчуючи технічними аспектами обробки карткових транзакцій та операцій з готівкою. Перші розділи документу закладають концептуальну основу, пояснюючи ключову термінологію та взаємодію R.16 з іншими стандартами FATF. Примітним є те, що Керівництво наголошує на важливості синхронізації вимог із цілями фінансової інклюзії, закликаючи застосовувати спрощені заходи перевірки, використовувати мінімальні порогові значення та резервні варіанти ідентифікації там, де це доцільно з точки зору ризик-орієнтованого підходу. Такий акцент є надзвичайно важливим, оскільки він демонструє, що боротьба з фінансовими злочинами не повинна відбуватися на шкоду доступності фінансових послуг для вразливих верств населення.

Найбільш змістовною частиною є положення, що стосуються безпосередніх обов'язків учасників платіжного ланцюга — установ-відправників, посередників та установ-отримувачів. Керівництво деталізує принципи визначення платіжного ланцюга та надає практичні рекомендації для постачальників платіжних послуг (PMI) щодо того, як вони можуть сприяти дотриманню вимог фінансовими установами. Особливий інтерес викликає обговорення

³ <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/public-consultation/Public%20consultation%20explanatory%20memorandum.pdf.coredownload.inline.pdf>

новітніх практик, що з'являються на ринку, зокрема моделей, де РМІ пропонують послуги зберігання даних, які дозволяють установам зберігати необхідну інформацію про платника та отримувача на своїх платформах. У таких випадках саме платіжне повідомлення може містити лише токен або посилання на ці збережені дані. Це породжує критичне питання щодо того, як фінансові установи можуть виконувати свої зобов'язання з перевірки, скринінгу на предмет цільових фінансових санкцій, моніторингу транзакцій та повідомлення про підозрілі операції за відсутності повної інформації безпосередньо в самому повідомленні.

Окремий блок питань стосується вимог до інформації про платника та отримувача. Документ детально роз'яснює, які саме дані мають супроводжувати транскордонний переказ або передачу вартості, особливо якщо сума перевищує встановлений поріг. У цьому контексті розглядаються ризики, пов'язані з використанням віртуальних номерів рахунків, які потенційно можуть використовуватися для маскуванню справжнього походження або призначення платежу, та пропонуються заходи для мінімізації цих ризиків. Важливим аспектом є також питання верифікації точності інформації про платника, зокрема його адреси. FATF прямо запитує учасників ринку про те, наскільки технічно здійсненою є перевірка адреси за допомогою надійних незалежних джерел та які саме методи для цього використовуються, що вказує на прагнення розробити реалістичні, а не бюрократично недосяжні норми.

Значне місце у проєкті Керівництва відведено специфіці карткових операцій. Важливою новацією є диференціація підходів: для транзакцій з придбання товарів або послуг за картою застосовується спрощений режим R.16, тоді як на інші операції з використанням картки, такі як перекази між фізичними особами або поповнення електронних гаманців, поширюються повні вимоги. Керівництво чітко розмежовує ролі емітентів карток, еквайєрів та карткових мереж, враховуючи технічну складність сучасного карткового процесингу. Крім того, детально прописані вимоги до операцій зняття готівки через банкомати або отримання кеш-беку в торговельних точках, що забезпечує однакове розуміння правил для всіх форм доступу до готівкових коштів.

Окремо варто відзначити розділи, присвячені застосуванню R.16 до новітніх платіжних методів, таких як миттєві платежі, цифрові гаманці та мобільні гроші. Автори Керівництва намагаються усунути невизначеність, пояснюючи, як певні ідентифікатори в цих системах можуть вважатися аналогами традиційних платіжних реквізитів, що дозволяє застосовувати стандартні вимоги до інноваційних продуктів без шкоди для їх функціональності.

Висновки:

- **Оновлена Рекомендація 16 (червень 2025) та проєкт Керівництва до неї (червень 2026)** адаптують міжнародні вимоги до стрімкого розвитку платіжних технологій, нових бізнес-моделей та різноманіття платіжних продуктів.
- **Диференційований підхід до карткових та безготівкових операцій:** Керівництво чітко розмежовує спрощені вимоги для карткових покупок товарів/послуг та повний обсяг правил для інших карткових операцій (P2P-перекази, поповнення гаманців), а також окремо регулює зняття готівки через банкомати та кеш-.
- **Акцент на новітні платіжні інструменти та зберігання даних:** Окрему увагу приділено миттєвим платежам, цифровим гаманцям та мобільним грошам, а також розглянуто виклики, пов'язані з моделями, де постачальники платіжних послуг зберігають дані про платника/отримувача поза платіжним повідомленням (з використанням токенів), що ставить нові вимоги до скринінгу, моніторингу та звітності.
- **Балансування між безпекою, фінансовою інклюзією та захистом даних:** Керівництво наголошує на взаємопідсиленні цілей ПВК, фінансової інклюзії та захисту персональних даних, пропонуючи ризик-орієнтований підхід, спрощені верифікації та резервні механізми ідентифікації, щоб уникнути надмірного бюрократичного навантаження.

Важливим доповненням є розділ про захист даних та конфіденційність, який підкреслює, що цілі боротьби з відмиванням грошей та захисту персональних даних не суперечать, а навпаки, взаємопідсилюють одна одну, надаючи практичні рекомендації для створення збалансованих правових та операційних рамок.

Нарешті, завершальна частина Керівництва зосереджена на процедурах перевірки відповідності (alignment check) для установ-отримувачів. Документ пропонує три варіанти дій для виконання цієї вимоги, тлумачить саме поняття «відповідності» та описує кроки, яких слід вживати у разі виявлення розбіжностей у даних про платника та отримувача.

Таким чином, проєкт Керівництва виступає комплексним методичним документом, який, пройшовши етап публічних консультацій із зацікавленими сторонами та врахувавши відповіді на поставлені запитання, має стати наріжним каменем у побудові прозорої, безпечної та водночас інноваційної глобальної платіжної системи, здатної ефективно протистояти сучасним фінансовим загрозам.

Фінансування тероризму в цифрову епоху: нові ризики соціальних мереж, месенджерів і стримінгових платформ⁴

Документ FATF присвячений аналізу одного з найдинамічніших сучасних викликів у сфері протидії фінансуванню тероризму — використанню соціальних мереж, месенджерів та стримінгових платформ (SMSPs) як інструментів збору, переміщення, приховування та використання фінансових ресурсів терористичними організаціями. Документ демонструє, що цифрові платформи вже давно перестали бути виключно засобами комунікації, а перетворилися на комплексні цифрові екосистеми, які поєднують функції соціальної взаємодії, електронної торгівлі, фінансових сервісів, монетизації контенту та інтегрованих платіжних механізмів. Саме ця трансформація принципово змінює характер загроз фінансуванню тероризму, оскільки терористичні мережі отримують можливість не лише поширювати пропаганду чи координувати свою діяльність, але й здійснювати повний цикл фінансових операцій у межах єдиного цифрового середовища. Документ підготовлено як продовження Комплексного оновлення FATF щодо ризиків фінансування тероризму 2025 року та має на меті поглибити розуміння того, як сучасні цифрові платформи використовуються для фінансування терористичної діяльності, а також сформулювати практичні орієнтири для органів фінансової розвідки, правоохоронних органів, наглядових органів і приватного сектору щодо виявлення, припинення, розслідування та переслідування таких схем.

У документі наголошується, що сучасна екосистема SMSPs охоплює як традиційні соціальні мережі, так і зашифровані месенджери, стримінгові сервіси та інші цифрові платформи, які дедалі активніше інтегрують фінансові функції. До таких функцій належать миттєві перекази між користувачами, цифрові гаманці, механізми здійснення покупок безпосередньо всередині платформи, підтримка електронної торгівлі, виплати авторам контенту, платні підписки, системи добровільних винагород («чайових»), цифрові подарунки, інтеграція із банківськими сервісами, використання віртуальних активів та інші механізми монетизації. FATF підкреслює, що хоча більшість платформ формально не виступають фінансовими установами, вони дедалі частіше стають середовищем, у якому фінансові операції здійснюються через інтегрованих або сторонніх постачальників платіжних послуг. Це поступово стирає традиційну межу між цифровими платформами та фінансовим сектором і створює нові регуляторні виклики щодо визначення того, коли саме діяльність платформи повинна підпадати під вимоги міжнародних стандартів у сфері ПВК/ФТ. Документ наголошує, що

⁴ <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/publications/detecting-and-disrupting-tf-activity-through-smmps.pdf.coredownload.inline.pdf>

розвиток цифрових платіжних сервісів відбувається настільки швидко, що наглядові органи повинні постійно переглядати власні підходи до оцінки ризиків та нормативного регулювання.

Особлива увага приділяється фундаментальним характеристикам цифрових платформ, які суттєво підвищують ризики фінансування тероризму. До таких характеристик належать глобальна доступність платформ незалежно від державних кордонів, надзвичайно велика кількість користувачів, висока швидкість поширення інформації, використання алгоритмів персоналізованих рекомендацій, можливість швидкого формування онлайн-спільнот, наскрізне шифрування повідомлень, а також широке застосування технологій, що підвищують рівень анонімності користувачів. У сукупності ці фактори дозволяють терористичним організаціям ефективно здійснювати транснаціональні кампанії зі збору коштів, координувати фінансові операції та приховувати свою діяльність від правоохоронних органів. FATF окремо підкреслює, що ризики постійно зростають у міру розвитку нових технологій, включаючи штучний інтелект, децентралізовані фінанси (DeFi), інтегровані платіжні рішення та використання віртуальних активів.

Документ детально пояснює різницю між використанням цифрових платформ для здійснення терористичної діяльності та їх використанням безпосередньо для фінансування тероризму. Якщо у першому випадку основною метою є поширення екстремістської ідеології, радикалізація населення, вербування нових прихильників та координація нападів, то фінансування тероризму концентрується на акумулюванні, переміщенні, приховуванні та використанні фінансових ресурсів для підтримки діяльності терористичних організацій. Відповідно, відрізняються й інструменти виявлення. Протидія пропаганді базується переважно на модерації контенту та контролі інформаційного простору, тоді як протидія фінансуванню тероризму вимагає аналізу фінансових потоків, дрібних багаторазових транзакцій, переказів між фізичними особами, використання криптоактивів, цифрових гаманців, інтегрованих платіжних сервісів та неформальних механізмів переказу коштів. FATF наголошує, що більшість існуючих систем контролю на цифрових платформах орієнтовані саме на виявлення екстремістського контенту, тоді як фінансова складова діяльності терористичних організацій залишається значно менш контрольованою.

Важливе місце у документі займає аналіз глобальної оцінки ризиків. FATF зазначає, що лише незначна кількість держав уже інтегрувала ризики використання соціальних мереж та месенджерів для фінансування тероризму до своїх національних оцінок ризиків. Менше третини юрисдикцій враховують такі ризики системно, а серед тих країн, які їх оцінювали, лише близько третини визначили рівень ризику як помірний. Водночас у державах, що перебувають у зонах активних конфліктів або стикаються з високою терористичною активністю, ризики використання цифрових платформ для фінансування тероризму оцінюються як високі або дуже високі. Документ також демонструє, що цифрові платформи використовуються практично всіма категоріями терористичних суб'єктів: індивідуальними терористами, іноземними бойовиками, невеликими автономними осередками, великими міжнародними терористичними мережами, а також регіональними терористичними організаціями. Це підтверджує універсальність цифрового середовища як інструменту фінансування незалежно від масштабу або структури терористичної організації.

Одним із центральних елементів документа є систематизація сучасних типологій фінансування тероризму через цифрові платформи. FATF детально описує використання фіктивних гуманітарних кампаній, благодійних зборів та псевдонеприбуткових організацій, які під прикриттям допомоги постраждалим збирають численні невеликі пожертви, що надалі спрямовуються на підтримку терористичної діяльності. Значна увага приділяється багатоплатформним схемам, коли відкриті соціальні мережі використовуються для поширення інформації та залучення потенційних донорів, після чого спілкування переноситься до зашифрованих месенджерів або закритих груп, де передаються реквізити банківських рахунків, криптовалютних гаманців, QR-коди для переказів або інші фінансові інструкції. Окремо аналізується практика використання зовнішніх платіжних каналів, включаючи банківські перекази, сторонніх постачальників платіжних послуг, передплачені

картки, цифрові ваучери, мобільні платежі, готівкові розрахунки та неформальні системи переказу коштів, зокрема «hawala», що дозволяє ефективно приховувати походження та кінцеве призначення коштів.

Документ також приділяє значну увагу новітнім цифровим механізмам монетизації, які дедалі частіше використовуються для фінансування терористичної діяльності. До таких механізмів належать доходи від стримінгових трансляцій, добровільні внески користувачів, цифрові подарунки, платні підписки, реклама, продаж цифрових товарів, електронна торгівля всередині платформ, економіка творців контенту, використання внутрішніх криптовалютних гаманців та токенизованих активів. FATF підкреслює, що терористичні організації дедалі частіше використовують саме економіку творців контенту для легалізації власної фінансової активності, оскільки доходи від переглядів, реклами, підписок або віртуальних подарунків можуть зовні виглядати як звичайна комерційна діяльність. Водночас інтеграція цифрових гаманців безпосередньо у функціонал месенджерів створює додаткові можливості для швидкого транскордонного переказу коштів із мінімальною кількістю посередників та обмеженими можливостями для проведення належної перевірки клієнтів.

Окремий блок документа присвячено використанню психологічних та соціальних механізмів впливу. FATF наголошує, що терористичні організації активно використовують емоційно забарвлені гуманітарні звернення, експлуатують резонансні міжнародні події, воєнні конфлікти, гуманітарні катастрофи та політичні кризи для різкого збільшення обсягів пожертв. Значна увага приділяється роботі з молоддю та соціально вразливими групами населення, серед яких формуються довірчі цифрові спільноти. Донати інтегруються у тривалий процес поступової радикалізації, коли користувачі спочатку стають постійними споживачами контенту, а згодом — фінансовими донорами або навіть безпосередніми учасниками незаконної діяльності. Для приховування справжнього змісту повідомлень широко використовуються кодовані слова, символи, емодзі, числові позначення, релігійна та гуманітарна риторика, а також тимчасові або зашифровані канали зв'язку, що істотно ускладнює автоматичне виявлення таких схем.

Документ окремо аналізує місце цифрових платформ у системі міжнародних стандартів FATF. Організація наголошує, що соціальні мережі та месенджери не є окремою категорією суб'єктів, на яких автоматично поширюються вимоги щодо ПВК/ФТ. Водночас застосовується функціональний підхід: якщо платформа самостійно здійснює операції зі зберігання, переказу, обміну або іншого управління коштами чи віртуальними активами, вона може визнаватися фінансовою установою або постачальником послуг у сфері віртуальних активів із відповідним застосуванням вимог FATF. Якщо ж фінансові послуги надаються сторонніми ліцензованими організаціями, основні обов'язки щодо ПВК/ФТ покладаються саме на цих постачальників, хоча залежно від рівня контролю або впливу певні обов'язки можуть виникати й у самої цифрової платформи. Такий підхід покликаний забезпечити технологічну нейтральність міжнародних стандартів незалежно від того, якими саме цифровими рішеннями користуються учасники ринку.

Окремо FATF аналізує сучасні бізнес-моделі цифрових платформ, які можуть створювати потенційні ризики фінансування тероризму. До них належать рекламна модель отримання доходів, персоналізована аналітика користувачів, платні підписки, продаж цифрових товарів, інтегрована електронна торгівля, партнерські програми, сервіси для бізнесу через API, взаємопов'язані цифрові екосистеми, а також функції добровільної фінансової підтримки авторів контенту. FATF підкреслює, що саме через ці механізми відбувається генерація, накопичення, розподіл та переміщення фінансових потоків, а тому компетентні органи повинні добре розуміти особливості функціонування кожної моделі, щоб своєчасно виявляти потенційні ризики фінансування тероризму та застосовувати відповідні заходи фінансового моніторингу.

Висновки:

- **Національні оцінки ризиків повинні системно охоплювати використання соціальних мереж, месенджерів та стримінгових платформ для фінансування тероризму,** включаючи аналіз цифрових бізнес-моделей, монетизаційних механізмів, інтегрованих платіжних сервісів та віртуальних активів.
- **Компетентним органам необхідно інтегрувати фінансову розвідку з цифровою аналітикою,** поєднуючи аналіз фінансових операцій із дослідженням онлайн-поведінки, відкритих джерел (OSINT), мережових зв'язків, цифрового контенту та даних із соціальних платформ для своєчасного виявлення схем фінансування тероризму.
- **Державно-приватне партнерство має стати одним із ключових елементів системи ПВК/ФТ,** передбачаючи постійний обмін інформацією між підрозділами фінансової розвідки, правоохоронними органами, фінансовими установами, постачальниками послуг у сфері віртуальних активів та цифровими платформами з використанням безпечних правових механізмів обміну даними.
- **Регуляторні підходи повинні застосовувати функціональний принцип до цифрових платформ,** тобто оцінювати не їх формальний статус, а фактичне здійснення фінансових функцій (зберігання, переказ, обмін чи інші операції з коштами або віртуальними активами), що дозволить своєчасно поширювати вимоги ПВК/ФТ на нові цифрові бізнес-моделі.

Завершальна частина документа присвячена практичним рекомендаціям щодо вдосконалення системи протидії фінансуванню тероризму у цифровому середовищі. FATF наголошує на необхідності розроблення спеціалізованих індикаторів ризику для цифрових платформ, розвитку відкритої розвідки (OSINT), мережевого аналізу, застосування сучасних аналітичних технологій та штучного інтелекту, інтеграції фінансової розвідки з аналізом цифрової поведінки користувачів, посилення міжвідомчої взаємодії між підрозділами фінансової розвідки, правоохоронними органами, органами фінансового нагляду, кіберпідрозділами та розвідувальними службами. Документ підкреслює необхідність створення постійних каналів взаємодії між компетентними органами, цифровими платформами, фінансовими установами, постачальниками послуг у сфері віртуальних активів та іншими суб'єктами приватного сектору, забезпечення оперативного обміну інформацією, своєчасного збереження електронних доказів, розвитку міжнародного співробітництва та удосконалення механізмів доступу до цифрових даних. Загальний висновок FATF полягає у тому, що головним викликом для міжнародної системи ПВК/ФТ є не стримування цифрових інновацій, а забезпечення того, щоб розвиток нових фінансових технологій супроводжувався належними ризик-орієнтованими механізмами контролю, здатними ефективно запобігати

використанню цифрових платформ для фінансування терористичної діяльності.

Новий етап розвитку світового наркоринку: виклики для безпеки, охорони здоров'я та правоохоронної діяльності⁵

Звіт є комплексним аналітичним оглядом сучасної еволюції світового наркоринку, який демонструє, що міжнародна система контролю над наркотиками вступає в якісно новий етап розвитку. Документ поєднує аналіз глобальних тенденцій виробництва, незаконного обігу та споживання наркотиків із дослідженням технологічних, економічних, геополітичних і безпекових чинників, які визначають трансформацію сучасних злочинних ринків. Основна ідея доповіді полягає в тому, що сьогодні міжнародна спільнота стикається не просто зі зростанням масштабів незаконного наркообігу, а зі зміною самої природи наркотичних ринків,

⁵ https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR_2026/WDR26_Highlights.pdf

які стають більш технологічними, глобалізованими, децентралізованими, гнучкими та менш залежними від традиційного виробництва рослинних наркотиків. У відповідь на це державна політика повинна перейти від реагування на окремі загрози до комплексного управління ризиками, поєднуючи інструменти громадського здоров'я, кримінальної юстиції, міжнародного співробітництва, фінансового моніторингу та цифрової безпеки.

Одним із центральних висновків доповіді є те, що світовий ринок опіоїдів переживає історичний перелом, який може стати найбільшою структурною зміною за останні сто років. Після десятиліть домінування героїну міжнародний ринок поступово переходить до моделі, де основними рушіями стають синтетичні опіоїди. Вирішальним фактором цього процесу стало різке скорочення незаконного виробництва опію в Афганістані після запровадження фактичної заборони вирощування опійного маку. Якщо до 2022 року Афганістан забезпечував близько 80 % світового незаконного виробництва опію, то вже починаючи з 2023 року виробництво скоротилося приблизно на 95 %, що істотно вплинуло на глобальну пропозицію героїну. UNODC зазначає, що хоча певний час ринок ще підтримувався завдяки накопиченим запасам, поступове їх виснаження вже призводить до скорочення доступності героїну, зниження його чистоти та зростання цін у країнах призначення. При цьому автори наголошують, що навіть потенційне збільшення виробництва опію в інших країнах не дозволить швидко компенсувати втрату афганського виробництва через необхідність відновлення плантацій, логістичних маршрутів та злочинної інфраструктури. Саме тому виникають передумови для прискореного переходу організованої злочинності до синтетичних альтернатив, які не потребують вирощування сировини, можуть вироблятися практично будь-де та забезпечують значно вищу прибутковість.

У цьому контексті особливе місце в доповіді займає аналіз нових синтетичних опіоїдів. Автори відзначають, що хоча фентаніл і надалі залишається головною причиною смертельних передозувань у світі, особливо в Північній Америці, міжнародний ринок поступово переходить до ще більш небезпечного покоління речовин — нітазенів та орфінів. Доповідь демонструє, що ці речовини швидко поширюються на різних континентах, а їхня висока фармакологічна активність створює принципово нові ризики для систем охорони здоров'я. Нітазени дедалі частіше виявляються у фальсифікованих таблетках оксикодону, бупренорфіну, бензодіазепінів, у сумішах із кокаїном, кетаміном, метамфетаміном, канабіноїдами, а також навіть у рідинах для електронних сигарет. Це суттєво збільшує кількість випадків ненавмисного споживання надпотужних синтетичних опіоїдів особами, які навіть не усвідомлюють їхньої присутності. Доповідь детально описує численні випадки масових передозувань у Великій Британії, Ірландії, Естонії, США, Австралії та інших країнах, підкреслюючи, що реальні масштаби проблеми можуть бути значно більшими через недостатню спроможність багатьох лабораторій виявляти нові синтетичні речовини. Окремо наголошується, що лікування передозувань такими препаратами є складнішим, оскільки деякі метаболіти нітазенів залишаються активними тривалий час і можуть вимагати повторного застосування налоксону для стабілізації стану пацієнтів.

Доповідь також детально аналізує глобальне розширення ринку кокаїну. Автори зазначають, що виробництво кокаїну досягло найвищого рівня за всю історію спостережень. Зростання пояснюється одночасним розширенням площ вирощування коки, підвищенням продуктивності виробництва та стійким міжнародним попитом. При цьому організовані злочинні угруповання активно змінюють свою логістику, використовуючи менші морські порти, альтернативні транзитні маршрути, напівзанурювані судна, новітні засоби навігації, автономні транспортні засоби та сучасні комунікаційні технології. Значне збільшення обсягів вилучень кокаїну в країнах транзиту не свідчить про скорочення ринку, а навпаки підтверджує істотне зростання загального обсягу незаконного обігу. Автори підкреслюють, що дедалі більше держав, які раніше не розглядалися як ключові ринки кокаїну, перетворюються на важливі транзитні або навіть споживчі центри, що свідчить про глобалізацію цього сегмента наркоринку.

Не менш важливим напрямом аналізу є стрімке розширення світового ринку метамфетаміну та інших стимуляторів амфетамінового ряду. Доповідь демонструє, що виробництво синтетичних стимуляторів продовжує зростати практично в усіх регіонах світу, тоді як злочинні організації швидко адаптуються до будь-яких змін правоохоронного середовища. Особливо показовою є ситуація на Близькому Сході, де після різкого скорочення виробництва та незаконного обігу каптагону злочинні мережі майже миттєво переорієнтувалися на постачання метамфетаміну. Це свідчить про високу гнучкість міжнародної організованої злочинності, яка дедалі більше розглядає різні види синтетичних наркотиків як взаємозамінні продукти, швидко реагуючи на зміни попиту, ризиків та правоохоронного тиску.

Значну увагу UNODC приділяє загальній тенденції переходу від рослинних наркотиків до синтетичних речовин. Автори зазначають, що виробництво синтетичних наркотиків суттєво змінює економіку незаконного наркобізнесу. На відміну від рослинних наркотиків, синтетичні речовини не залежать від сезонності, кліматичних умов або великих площ посівів. Вони можуть виготовлятися невеликими лабораторіями практично в будь-якому регіоні світу, використовуючи широкий спектр прекурсорів, що значно ускладнює їх виявлення та ліквідацію. Крім того, постійна поява нових хімічних аналогів дозволяє злочинним угрупованням швидко обходити законодавчі заборони та міжнародний контроль, випереджаючи темпи оновлення регуляторної бази.

Окремий тематичний блок присвячений технологічній модернізації сучасного наркобізнесу. Доповідь демонструє, що цифрові технології дедалі активніше інтегруються практично в усі етапи незаконного наркообігу — від виробництва до збуту. Організовані злочинні мережі широко використовують даркнет, зашифровані месенджери, криптовалюти, анонімні електронні платіжні системи, безпілотні літальні апарати, напіваавтономні морські транспортні засоби, GPS-навігацію та інші сучасні технології для підвищення ефективності своєї діяльності. Це суттєво ускладнює традиційні методи боротьби з наркотрафіком та вимагає переходу правоохоронних органів до використання цифрової кримінальної аналітики, штучного інтелекту, аналізу великих масивів даних та міжнародного інформаційного обміну в режимі реального часу.

Доповідь також характеризує загальну ситуацію зі світовим споживанням наркотиків. За оцінками UNODC, у 2024 році наркотики вживали близько 331 мільйона осіб, що приблизно на третину більше, ніж десять років тому. Автори підкреслюють, що це зростання пояснюється не лише збільшенням населення світу та покращенням статистичного обліку, а й реальним підвищенням поширеності наркотиків. Одночасно зростає і смертність, пов'язана з наркотиками: у 2023 році майже пів мільйона людей померли внаслідок їх уживання. Особливо гострою залишається проблема нерівного доступу до лікування. У багатьох країнах системи медичної допомоги не здатні забезпечити необхідний рівень підтримки, особливо для жінок, молоді та інших соціально вразливих категорій населення, що додатково посилюється стигматизацією та дискримінацією людей із наркотичною залежністю.

Важливою новелою доповіді є окрема тематична глава, присвячена взаємозв'язку між уживанням наркотиків, громадською безпекою та злочинністю. Автори розглядають вплив наркотиків через три взаємопов'язані механізми: психофармакологічний, коли дія наркотичних речовин безпосередньо впливає на поведінку людини; економічно-компульсивний, коли особа вчиняє злочини для фінансування власної залежності; та системний, який охоплює насильство між злочинними угрупованнями, боротьбу за контроль над ринками, корупцію та інші прояви організованої злочинності. Особливий акцент зроблено на молодих людях, які є найбільш уразливою категорією як щодо формування наркотичної залежності, так і щодо втягнення у насильницьку злочинність, діяльність організованих злочинних угруповань та інші форми протиправної поведінки.

Окремо документ звертає увагу на проблему глобальної нерівності у доступі до контрольованих лікарських засобів. Попри швидке поширення незаконних синтетичних опіоїдів, значна кількість країн із низьким та середнім рівнем доходів продовжує відчувати дефіцит легальних опіоїдних анальгетиків для лікування болю та паліативної допомоги. Причинами цього залишаються надмірні регуляторні обмеження, недостатньо розвинені системи постачання та прогалини державної політики. Таким чином, світ одночасно стикається з двома взаємопов'язаними викликами: стрімким поширенням небезпечних незаконних синтетичних опіоїдів і недостатньою доступністю безпечних контрольованих лікарських препаратів для законних медичних потреб.

Загалом звіт демонструє, що сучасний світовий наркоринок стає дедалі складнішим, технологічнішим і більш адаптивним до будь-яких зовнішніх змін. Відбувається одночасна трансформація структури наркотичних ринків, способів виробництва, міжнародної логістики, моделей споживання та організації злочинної діяльності. Це потребує переходу до принципово нової моделі міжнародної протидії наркотичній злочинності, яка має поєднувати розвиток систем раннього попередження, сучасних лабораторних спроможностей, міжнародного обміну інформацією, цифрової кримінальної аналітики, ризик-орієнтованого правоохоронного підходу, ефективних програм профілактики та лікування залежності, а також посилення міжнародної координації у сфері контролю за прекурсорами, новими психоактивними речовинами та транснаціональними злочинними мережами.

Висновки:

- **Необхідно готувати системи раннього попередження до переходу світового ринку від героїну до синтетичних опіоїдів, розширюючи лабораторні спроможності щодо виявлення нітазенив, орфінів та інших нових психоактивних речовин, а також оперативно оновлюючи національні переліки контрольованих речовин.**
- **Правоохоронним і митним органам необхідно зміщувати акцент із традиційних маршрутів наркотрафіку на високотехнологічні способи незаконного обігу, включаючи використання криптовалют, даркнету, зашифрованих комунікацій, безпілотних систем та нових логістичних схем.**
- **Протидія наркотичній злочинності має поєднувати заходи громадського здоров'я, кримінальної юстиції, міжнародного обміну розвідувальною інформацією та профілактики серед молоді, оскільки лише комплексний підхід здатний ефективно реагувати на сучасну еволюцію наркоринку.**
- **Для мінімізації смертності необхідно розширювати доступ до лікування наркотичної залежності, програм профілактики передозувань, сучасної токсикологічної діагностики та засобів екстреної допомоги, одночасно забезпечуючи належний доступ до легальних контрольованих лікарських препаратів для медичних потреб.**

Методологія підготовки Всесвітнього звіту про наркотики: підхід UNODC до глобального оцінювання⁶

Документ є офіційним методологічним додатком до Всесвітнього звіту про наркотики 2026 року, підготовленого Управлінням ООН з наркотиків і злочинності (UNODC). На відміну від основного звіту, він не аналізує тенденції світового наркоринку чи окремі види наркотиків, а детально пояснює методологічні засади, на яких побудовані всі статистичні оцінки, висновки та показники Всесвітнього звіту про наркотики. Документ фактично є технічним

⁶ https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR_2026/WDR2026_Methodological_Annex.pdf

керівництвом, яке демонструє повний цикл формування глобальної системи статистичного моніторингу наркотичної ситуації — від отримання первинної інформації від держав до побудови міжнародних оцінок, розрахунку показників, моделювання відсутніх даних, оцінювання рівня невизначеності та перевірки достовірності результатів. Значна увага приділяється забезпеченню прозорості статистичних процедур, обґрунтуванню використаних математичних моделей і поясненню обмежень, які необхідно враховувати під час інтерпретації глобальних показників.

Документ розпочинається з опису джерел інформації, що використовуються під час підготовки Всесвітнього звіту про наркотики. Основним джерелом є щорічний Annual Reports Questionnaire (ARQ), який держави-члени ООН подають відповідно до міжнародних конвенцій про контроль над наркотиками. Автори наголошують, що, незважаючи на багаторічне вдосконалення системи збору інформації, міжнародна статистика досі характеризується значною неоднорідністю. Не всі країни регулярно подають інформацію, рівень деталізації звітності суттєво відрізняється, а окремі держави використовують різні методологічні підходи до збору статистичних даних. Для підготовки Всесвітнього звіту про наркотики 2026 інформацію надали 144 країни із приблизно 200 потенційних респондентів. Найповніше охоплення забезпечено в Європі, тоді як в Африці, Азії та особливо в Океанії рівень звітності залишається значно нижчим. Окремо підкреслюється, що після переходу ARQ на повністю електронний формат збору інформації виникли нові виклики щодо забезпечення порівнянності даних із попередніми роками.

Водночас документ детально пояснює, що інформації, отриманої виключно через ARQ, недостатньо для побудови глобальної картини наркоситуації. Саме тому UNODC систематично доповнює її широким спектром альтернативних джерел. До них належать офіційні повідомлення урядів, національні статистичні звіти, матеріали регіональних правоохоронних організацій, дані Інтерполу, Всесвітньої митної організації, Європейської агенції з наркотиків (EUDA), Міжамериканської комісії CICAD, мережі DAINAP, результати національних епідеміологічних досліджень, наукові публікації, спеціальні проекти з моніторингу незаконного вирощування наркотичних культур та інші міжнародні інформаційні ресурси. Автори наголошують, що така інтеграція різних джерел необхідна для мінімізації статистичних прогалин і підвищення достовірності глобальних оцінок, особливо для держав, де національні системи моніторингу ще недостатньо розвинені. Водночас окремо зазначається, що навіть використання великої кількості інформаційних ресурсів не усуває повністю проблему недостатньої якості первинних даних, тому всі міжнародні оцінки супроводжуються відповідними застереженнями щодо рівня їхньої невизначеності.

Центральне місце у документі займає опис методології оцінювання поширеності вживання наркотиків серед населення. UNODC використовує як основний міжнародний індикатор річну поширеність вживання наркотиків серед населення віком від 15 до 64 років, оскільки саме цей показник забезпечує найбільш прийнятний баланс між довічною поширеністю та показниками поточного споживання наркотиків. Для формування глобальних оцінок застосовується багатоетапна процедура, яка починається з відбору найнадійніших національних джерел інформації, визначення базових («якірних») показників для кожної країни, стандартизації різних вікових груп, приведення показників до єдиного міжнародного стандарту, використання математичних моделей для перетворення різних типів даних у річну поширеність, моделювання показників для країн, де інформація відсутня, а також подальшої агрегації результатів на субрегіональному, регіональному та глобальному рівнях. Для кожного етапу докладно описуються алгоритми статистичних розрахунків і принципи оцінювання невизначеності. Особливий акцент робиться на тому, що міжнародні оцінки не є простим сумуванням національної статистики, а формуються шляхом складного математичного моделювання із використанням численних поправок і коефіцієнтів.

Окремий блок присвячено стандартизації даних. Автори пояснюють, що країни використовують різні вікові категорії, різні часові горизонти досліджень (довічне, річне або місячне вживання), різні типи вибірок та різні підходи до оцінювання окремих категорій

споживачів наркотиків. Саме тому перед побудовою глобальних оцінок усі національні показники проходять процедуру гармонізації. Для держав, які звітують лише про довічне вживання наркотиків, застосовуються регресійні моделі та коефіцієнти співвідношення між довічною і річною поширеністю, побудовані на основі країн із подібними соціально-економічними характеристиками. Аналогічні підходи використовуються для екстраполяції даних шкільних досліджень на загальну популяцію, для оцінювання споживання наркотиків за інформацією систем лікування наркозалежності, а також для поєднання окремих категорій наркотиків у ширші статистичні групи. Документ детально описує математичні принципи розрахунку таких показників, використання регресійних моделей, коефіцієнтів перерахунку, довірчих інтервалів та статистичних меж невизначеності.

Значну увагу приділено методології побудови глобальних і регіональних оцінок кількості людей, які вживають наркотики. Автори підкреслюють, що пряме додавання кількості споживачів окремих наркотиків є статистично неправильним через значне перекриття між різними групами споживачів. Для вирішення цієї проблеми використовується два незалежні математичні підходи. Перший ґрунтується на оцінці ступеня перекриття між групами споживачів різних наркотиків, визначеного за результатами масштабних національних досліджень. Другий використовує

стабільне статистичне співвідношення між загальною кількістю споживачів наркотиків і кількістю осіб, які вживають канабіс. Після отримання результатів за обома моделями формується єдина глобальна оцінка, а для кожного показника визначаються верхня та нижня межі можливих значень, що дозволяє враховувати статистичну невизначеність. Автори наголошують, що такий підхід забезпечує значно більшу надійність міжнародних оцінок порівняно з використанням окремих джерел інформації.

Окремий розділ присвячений оцінюванню поширеності вживання наркотиків серед молоді віком 15–16 років. Документ пояснює, що саме цей віковий інтервал вважається найбільш репрезентативним для аналізу початку наркотизації населення та широко використовується міжнародними дослідницькими програмами. Для побудови глобальних оцінок застосовуються результати шкільних опитувань із понад ста країн світу. Якщо країни використовують інші вікові категорії або не оцінюють річну поширеність, застосовуються спеціальні математичні моделі вікової стандартизації, побудовані на великих епідеміологічних дослідженнях США, Колумбії та Пакистану. Для країн, де інформація відсутня повністю, використовуються регіональні

Висновки:

- **UNODC доцільно й надалі розширювати міжнародну стандартизацію систем збору даних**, оскільки основною причиною статистичної невизначеності залишаються нерівномірне охоплення країн, різна якість національної статистики та відсутність регулярного моніторингу в окремих регіонах світу.
- **Країнам рекомендується інвестувати у регулярні репрезентативні національні дослідження поширеності вживання наркотиків**, оскільки саме вони є основою для формування міжнародних оцінок і дозволяють мінімізувати потребу у статистичному моделюванні та екстраполяції.
- **Національні системи моніторингу повинні інтегрувати різні джерела інформації** (опитування населення, лікування, кримінальну статистику, біоповедінкові дослідження, аналіз стічних вод, дані щодо ВІЛ і гепатитів), що забезпечує більш точне оцінювання наркотичної ситуації та підвищує якість державної політики.
- **UNODC наголошує на необхідності подальшого вдосконалення національних систем моніторингу ситуації з наркотиками**, оскільки саме якісні, комплексні та міжнародно порівнювані дані є основою для достовірного аналізу тенденцій, оцінювання масштабів проблеми та формування ефективної державної політики.

середньозважені оцінки з урахуванням чисельності населення та рівня статистичної невизначеності. Такий підхід дозволяє забезпечити міжнародну порівнюваність показників навіть за значних відмінностей у національних системах збору інформації.

Наступна велика частина документа присвячена методології оцінювання розладів, пов'язаних із вживанням наркотиків, та міжнародного індикатора охоплення лікуванням у межах Цілей сталого розвитку 3.5.1. Для цього використовуються дані ARQ, Global Burden of Disease, національних досліджень, матеріали Європейської агенції з наркотиків, офіційні статистичні звіти та інформація систем лікування наркозалежності. Документ докладно описує процедури валідації даних, які включають виявлення статистичних аномалій, перевірку логічної узгодженості інформації, порівняння із попередніми роками, консультації з національними експертами та щорічне погодження показників із державами-членами. Для країн із неповною інформацією використовуються алгоритми лінійної інтерполяції, експоненційного згладжування, екстраполяції регіональних коефіцієнтів та моделювання часових рядів. Окремо пояснюється методика розрахунку чисельності осіб, які отримують лікування, та оцінювання охоплення лікуванням серед людей із наркотичною залежністю.

Подальші розділи містять детальний опис методології аналізу осіб, які вживають наркотики ін'єкційним шляхом, оцінювання поширеності ВІЛ та вірусних гепатитів серед цієї категорії населення, використання аналізу стічних вод як сучасного інструменту моніторингу наркотичних ринків, методів оцінювання лікування, незаконного вирощування наркотичних культур, виробництва наркотиків, аналізу незаконного обігу, маршрутизації наркотрафіку, статистики вилучень, перерахунку різних наркотичних речовин у стандартизовані еквіваленти, оцінювання чистоти наркотиків, аналізу даркнет-ринків, кримінальної статистики та впливу наркотиків на громадську безпеку. Для кожного напрямку докладно описуються використані джерела інформації, математичні моделі, алгоритми стандартизації показників, правила імпутації відсутніх даних, критерії включення країн до розрахунків, процедури оцінювання невизначеності та механізми забезпечення міжнародної порівнюваності статистики. У сукупності методологічний додаток формує комплексну наукову основу для всієї аналітики Всесвітнього звіту про наркотики 2026, демонструючи, що сучасний глобальний моніторинг наркотичної ситуації базується на інтеграції великої кількості різноманітних джерел інформації, використанні складних статистичних моделей та постійному вдосконаленні міжнародних стандартів збору й аналізу даних.

Регулювання

Велика Британія: набуття чинності поправок до Регламенту з питань ПВК/ФТ (SI 2026/621) ⁷

30 червня 2026 року — через 21 день після їх ухвалення — набула чинності основна частина положень поправок, якими вносяться цільові зміни до базового закону британського режиму ПВК/ФТ. Показовою є структура набуття чинності: більшість положень діють з 30 червня 2026 року, тоді як нова стаття 34А щодо посиленої належної перевірки кореспондентських відносин надавачів послуг з криптоактивами набуде чинності лише 1 лютого 2027 року, а заміна Додатка 6В щодо зміни контролю над зареєстрованими крипто-компаніями діє частково з 30 червня 2026 року і повністю — з 25 жовтня 2027 року, синхронізовано з датою повної чинності нового режиму регулювання криптоактивів FCA. Такий диференційований підхід до впровадження є самостійним методологічним рішенням, що заслуговує на увагу як приклад узгодженого календарного планування паралельних регуляторних реформ.

Акт є результатом послідовного, розтягнутого в часі нормотворчого процесу: він імплементує відповідь Уряду на консультацію Міністерства фінансів (HM Treasury) 2024 року "Improving the effectiveness of the Money Laundering Regulations", яка, своєю чергою, спиралася на

⁷ [The Money Laundering and Terrorist Financing \(Amendment\) Regulations 2026](#)

висновки огляду режиму ПВК/ФТ 2022 року. Консультація тривала з березня по червень 2024 року та отримала 224 відповіді від підзвітних суб'єктів усіх основних секторів, наглядових органів, правоохоронних органів, професійних і торговельних асоціацій та громадянського суспільства; відповідь Уряду опубліковано в липні 2025 року. Проект самого нормативного акта додатково пройшов технічну консультацію у вересні 2025 року, за результатами якої до тексту внесено низку суттєвих коригувань. Пояснювальний меморандум прямо вказує, що зазначені зміни покликані підтримати ширшу роботу Великої Британії в межах Economic Crime Plan 2023–2026 та майбутньої стратегії протидії відмиванню коштів і повернення активів, а також забезпечити узгодженість британського режиму зі стандартами FATF напередодні наступної взаємної оцінки Великої Британії, яка розпочинається в 2026 році.

Методологічно найбільш значущою зміною є звуження підстав для обов'язкового застосування посиленої належної перевірки (EDD) за ознакою юрисдикції контрагента. Попередня редакція статті 33(1)(b) MLRs вимагала застосування EDD до операцій, пов'язаних з будь-якою юрисдикцією зі статусом "high-risk third country", що на практиці охоплювало весь перелік юрисдикцій підвищеного моніторингу FATF ("сірий список"). Нова редакція замінює це поняття на вужче — "FATF call for action country", тобто юрисдикцію з переліку, щодо якого FATF закликає до вжиття заходів (нині це Іран, М'янма та КНДР). Одночасно уточнено критерій статті 33(1)(f)(i): вимога застосовувати EDD до "складних або незвично великих" операцій замінена на вимогу щодо операцій, що є "незвично складними або незвично великими з огляду на характер операції" — тобто прибрано автоматичне поширення EDD на будь-яку операцію, що просто є складною за структурою. Пояснювальний меморандум прямо визнає, що попередні формулювання призводили до "непослідовного або надмірно обережного" тлумачення з боку зобов'язаних суб'єктів; таким чином, зміна становить свідому спробу повернути застосування EDD у межі, узгоджені з класичним ризик-орієнтованим підходом, а не з автоматичним, списочним тригером.

Другою суттєвою методологічною новацією є запровадження нової статті 34А, яка вперше поширює логіку належної перевірки кореспондентських відносин, традиційно застосовну до кредитних і фінансових установ (стаття 34), на надавачів послуг з обміну криптоактивами та кастодіальних гаманців. Стаття встановлює обов'язок кореспондента, що вступає в кореспондентські відносини з іноземним респондентом, який надає аналогічні послуги: зібрати достатню інформацію про характер діяльності респондента; визначити на основі публічно доступних джерел його репутацію та якість нагляду за ним; оцінити його засоби контролю щодо ПВК/ФТ; отримати схвалення вищого керівництва перед встановленням нових відносин; документально зафіксувати розподіл відповідальності сторін; та переконатися, що респондент здійснює належну перевірку клієнтів із прямим доступом до рахунків і здатний надати відповідну документацію на запит. Окремо встановлено пряму заборону на кореспондентські відносини з "банками-оболонками" та вимогу посиленних заходів щодо установ, які, як відомо, дозволяють доступ таких банків до своїх рахунків. По суті, це перше пряме перенесення методології кореспондентського банкінгу (Рекомендація 13 FATF) на крипто-сектор у британському праві, і саме з огляду на технічну складність його імплементації комерційними надавачами послуг введення статті 34А відтерміновано на дев'ять місяців — до 1 лютого 2027 року, що стало прямим наслідком зауважень, отриманих під час технічної консультації.

Заслуговує на увагу й те, що нормативний акт одночасно вносить низку інших цільових змін, які в сукупності суттєво розширюють периметр регулювання: конвертація грошових порогів із євро в фунти стерлінгів (із калібруванням, що враховує необхідність збереження узгодженості зі стандартами FATF, а не механічну конвертацію 1:1); поширення статусу регульованої діяльності надавача трастових і корпоративних послуг (TCSP) на продаж "готових" (off-the-shelf) компаній, що усуває прогалину, за якої заздалегідь зареєстровані компанії могли передаватися новим власникам без проведення належної перевірки; та реформа Trust Registration Service, яка поширює реєстрацію на нерезидентні трасти, що володіють нерухомістю у Великій Британії з дати до 6 жовтня 2020 року, запроваджує поріг

de minimis для трастів з низьким рівнем ризику, звільняє шотландські трасти виживання спадкоємця (survivorship destination trusts) та виключає гербовий збір із переліку податків, що самостійно є підставою для реєстрації.

Окремої уваги заслуговує описана в пояснювальному меморандумі методологія врахування зауважень технічної консультації, яка є практичним прикладом ітеративного, доказового підходу до нормотворення: під тиском представників юридичного сектору положення про рахунки об'єднаних клієнтських коштів (pooled client accounts) залишено в межах спрощеної належної перевірки (стаття 37) замість запланованого вилучення, з прямим застереженням щодо професійної таємниці адвоката; спрощено механізм відкриття рахунків для клієнтів банків, що стали неплатоспроможними, за результатами консультацій із FCA та Банком Англії; а положення щодо порогу de minimis для трастів двічі коригувалися після технічної консультації, щоб не покладати поточний адміністративний обов'язок на трасти, що вже відповідають критеріям звільнення. Такий рівень деталізації і прозорості процесу нормотворення є самостійним орієнтиром методології регуляторної практики.

Акт передбачає й похідні зміни до Proceeds of Crime Act 2002 та Terrorism Act 2000, необхідні для відображення розширеного периметра регульованого сектору — підтверджуючи, що зміни до MLRs системно впливають не лише на суто комплаєнс-процедури, а й на базове законодавство щодо повернення активів і протидії фінансуванню тероризму.

Для української професійної аудиторії цей акт становить інтерес щонайменше у трьох аспектах: по-перше, як прецедент свідомого звуження автоматичного, списочного тригера EDD на користь вужчого і більш точково прицільного переліку — рішення, яке варто зіставити з підходом української нормативної бази до визначення держав з високим ризиком; по-друге, як перша розгорнута регуляторна модель поширення кореспондентської належної перевірки на крипто-сектор, що є прямо релевантним для подальшого розвитку українського регулювання ринку віртуальних активів; по-третє, як приклад послідовної, задокументованої практики технічного консультування бізнесу під час підготовки підзаконних актів у сфері фінансового моніторингу.

Австралія: набуття чинності вимог Tranche 2 з 1 липня 2026 року ⁸

1 липня 2026 року в Австралії набули чинності положення реформи режиму протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (AML/CTF) — імовірно, найбільш структурно значущої зміни австралійської системи фінансового моніторингу з моменту ухвалення базового Anti-Money Laundering and Counter-Terrorism Financing Act 2006. Реформу запроваджено AML/CTF Amendment Act 2024, ухваленим парламентом Австралії 29 листопада 2024 року. Її головна мета — поширити регулювання на сектори, що десятиліттями залишалися поза межами австралійського режиму фінансового моніторингу, попри те що Австралія є засновницею FATF: недолік охоплення "визначених нефінансових установ і професій" (ВНУП) неодноразово фіксувався в оцінках FATF щодо Австралії як стратегічна прогалина у виконанні Рекомендацій 22–23.

Коло новорегульованих суб'єктів охоплює ріелторів, дилерів дорогоцінного каміння, металів і виробів з них, адвокатів, фахівців із супроводу угод з нерухомістю, бухгалтерів, TCSP, а також суб'єктів, що надають окремі послуги, пов'язані з віртуальними активами, за межами вже врегульованого обміну цифрової валюти на фіатну. Показово, що розширення периметра на віртуальні активи виходить за межі класичного обміну крипто-фіат, що свідчить про рух Австралії до повнішого, узгодженого зі стандартами FATF охоплення сектору віртуальних активів одночасно з класичними "gatekeeper"-професіями.

Впровадження реформи побудоване за принципом поетапного, а не одномоментного введення вимог. Закон про фінансові операції 1988 року (Financial Transaction Reports Act), який раніше

⁸ <https://www.austrac.gov.au/industry-and-business/about-amlctf-reforms/about-reforms>

окремо й вужче регулював частину нефінансового сектору (зокрема соліситорів, дилерів дорожніх чеків, окремих дилерів автотранспорту, що діяли як страхові посередники, та іноземних онлайн-надавачів послуг переказу коштів без постійної установи в Австралії), був скасований 7 січня 2025 року. Зміни складу кримінального правопорушення "tipping off" (розголошення інформації, що може зашкодити розслідуванню) набули чинності 31 березня 2025 року — випереджаючи допуск нових категорій підзвітних суб'єктів до системи. Для чинних на той момент СПФМ зміни щодо обов'язків з переказу коштів, визначення оборотних інструментів на пред'явника, вимог до програм AML/CTF та належної перевірки клієнтів набули чинності 31 березня 2026 року, якщо не було передбачено відтермінування згідно з перехідними правилами. Лише після проходження цих проміжних етапів 1 липня 2026 року в дію вступило повне охоплення нових секторів — послідовність, що дає як регулятору, так і бізнесу час для поступового нарощування спроможності.

Паралельно з розширенням кола суб'єктів AUSTRAC запровадив із 1 липня 2026 року нові форми звітності про порогові операції (TTR) та про підозрілі операції (SMR), покликані підвищити якість даних, що надходять до фінансової розвідки. За даними регулятора, торік AUSTRAC отримав понад 2 мільйони повідомлень про порогові операції та понад 450 тисяч повідомлень про підозрілі операції; з огляду на масштаб нового кола підзвітних суб'єктів ці показники, за оцінкою регулятора, мають суттєво зрости. При цьому передбачено асиметричну модель переходу: суб'єкти, які вже були зареєстровані станом на 30 березня 2026 року, отримали перехідний період для переходу на нові форми звітності тривалістю до 30 березня 2029 року, тоді як нові суб'єкти зобов'язані використовувати нові форми з першого дня своєї регуляторної присутності, тобто без жодного перехідного вікна.

Обсяг обов'язків, покладених на новорегульовані професії, є типовим для повноцінного режиму фінансового моніторингу: реєстрація в AUSTRAC, розробка та практична імплементація програми AML/CTF, проведення належної перевірки клієнта до надання послуги, перевірка на предмет санкцій і належності до політично значущих осіб, подання повідомлень про підозрілі та порогові операції, ведення документації протягом семи років. Для таких професій, як адвокатська та бухгалтерська, що історично функціонували в межах окремих режимів професійної етики та адвокатської таємниці, це означає накладення паралельного статутного режиму фінансової розвідки — конфігурація, що неминуче актуалізує відоме напруження між обов'язком повідомлення та професійною таємницею, вже опрацьоване в судовій та регуляторній практиці інших юрисдикцій FATF, які раніше поширили аналогічні вимоги на юридичну професію.

Показово, що керівництво AUSTRAC публічно наголошує на використанні технологій поведінкового аналізу для виявлення шахрайства та відмивання коштів у реальному часі, що вказує на намір регулятора спиратися на дані та автоматизований моніторинг, а не виключно на традиційний періодичний нагляд, зважаючи на різке зростання кількості піднаглядних суб'єктів.

Реформа Tranche2 протягом багатьох років перебувала в центрі уваги глобальної спільноти ПВК/ФТ саме через статус Австралії як однієї з небагатьох країн-засновниць FATF без повного охоплення ВНУП-секторів; її завершення усуває довготривалу підставу для критики з боку FATF і, ймовірно, слугуватиме референтним кейсом для інших юрисдикцій, що досі не завершили аналогічне розширення периметра.

Європейська Комісія: проєкт Імплементаційного регламенту щодо форматів подання інформації про кінцевих бенефіціарних власників⁹

13 травня 2026 року Комітет ЄС із запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму ухвалив позитивний висновок щодо проєкту Імплементаційного регламенту Європейської

⁹ <https://ec.europa.eu/transparency/comitology-register/core/api/integration/ers/530310/114834/1/attachment>

Комісії про формати подання інформації про кінцевих бенефіціарних власників. Документ розроблений на підставі статті 10(6) Директиви (ЄС) 2024/1640 (шоста Директива про ПВК/ФТ) та слугує технічним доповненням до матеріальних вимог щодо звітності про бенефіціарну власність, встановлених Регламентом (ЄС) 2024/1624 (AMLR). Процедура ухвалення — процедура експертизи (examination procedure) відповідно до статей 5, 6 і 7 Регламенту (ЄС) № 182/2011, а Європейський інспектор із захисту даних надав свій висновок ще 14 січня 2026 року відповідно до статті 42(1) Регламенту (ЄС) 2018/1725.

Головна мета документа — уніфікувати технічні формати подання обов'язкової інформації про бенефіціарних власників до центральних реєстрів держав-членів, забезпечивши таким чином послідовну якість зібраних даних та підвищивши сумісність (інтероперабельність) цих реєстрів між собою в межах Союзу. Регламент доповнюється переліком мінімальних вимог (чек-лист у статті 5): подання, що не відповідає всім переліченим у чек-листі елементам, не повинно прийматися центральним реєстром — тобто встановлюється обов'язковий поріг якості даних на вході в систему, а не лише рекомендаційні орієнтири.

Стаття 1 проєкту регламенту деталізує формати даних про самого бенефіціарного власника: імена та прізвища як послідовність символів, дата народження виключно у форматі рік-місяць-день (згідно з Додатком II), адреса проживання — за структурованим форматом Додатка III (вулиця, номер, місто, поштовий індекс, країна), а також тип і номер документа, що посвідчує особу. Окремо форматизовано дані про характер і обсяг бенефіціарного інтересу: тип володіння (пряме/непряме), а для правових утворень — вичерпний перелік ролей осіб, визнаних бенефіціарними власниками згідно зі статтею 58 AMLR (засновник, довірчий власник, бенефіціар, об'єкт повноваження, отримувач за замовчуванням, захисник, а також узагальнена категорія «будь-яка інша фізична особа, яка здійснює кінцевий контроль»), тоді як для юридичних осіб застосовується паралельний перелік за статтею 57 AMLR (засновник, члени органу управління в управлінській або наглядовій функції, бенефіціар, «будь-яка інша особа з прямим або непрямим контролем»). Показово, що частка володіння має подаватися з точністю до двох знаків після коми — суттєво вища деталізація, ніж у переважній більшості чинних національних реєстрів.

Окремої уваги заслуговує запропонована типологія «характеру контролю» (стаття 1(3)(e)): контроль через володіння, право голосу, право призначення, право вето, розподіл прибутку, формальні чи неформальні домовленості, родинні зв'язки, узгоджені дії з іншими особами та номінальні домовленості. Ця типологія фактично є структурованим переліком індикаторів непрямого контролю, які за своєю суттю відображають типові схеми приховування кінцевого бенефіціарного власника через складні корпоративні структури, і тому становить самостійну методологічну цінність для аналітиків фінансового моніторингу незалежно від суто технічного контексту регламенту.

Регламент передбачає окремий, детально розписаний режим форматування даних про правові утворення утворення (стаття 3): тип заснування (одностороннє, письмовий документ за підписом засновника й довірчого власника, *inter vivos*, нотаріальне), право, що регулює утворення, відкличність чи невідкличність, застережені повноваження засновника, обов'язки захисника, категорія мети утворення (управління нерухомістю, управління цінними паперами й ліквідністю, управління спадщиною, змішаний характер активів, благодійна мета) та — що методологічно найцікавіше — сім діапазонів вартості активів, від «менше 1000 євро» до «понад 50 мільйонів євро», що дозволяє центральним реєстрам одразу отримувати індикатор масштабу утворення для цілей пріоритизації нагляду.

Стаття 4 регламенту окремо врегульовує формати даних про номінальних власників (акціонерів та директорів) та номінантів, вимагаючи розкриття не лише особи номінального власника, а й — де номінант є юридичною особою — бенефіціарних власників самого номінанта. Це положення прямо спрямоване проти класичної типології приховування кінцевого бенефіціарного власника через ланцюжок номінальних структур і є одним із

найбільш практично значущих елементів усього документа з точки зору протидії відмиванню коштів.

Методологічно важливим є принцип повторного використання даних (статті 1(5), 2(2), 3(2), 4(2)): якщо необхідні дані вже наявні в іншому реєстрі та можуть демонструватися кінцевому користувачу у повній відповідності з AMLR, орган, відповідальний за центральний реєстр бенефіціарної власності, зобов'язаний повторно використати ці дані, а не вимагати їх подання в новому форматі окремо, при цьому реєстр може позначати першоджерело даних при відображенні результатів пошуку. Цей підхід прямо узгоджується із загальноєвропейською політикою зменшення адміністративного навантаження та підвищення інтегрованості реєстрів (включно з проектом взаємного з'єднання реєстрів бенефіціарної власності, BORIS).

Регламент також встановлює структуровані формати для випадків, коли бенефіціарного власника неможливо ідентифікувати: дисперсність володіння, відсутність юридичних власників за визначенням, смерть бенефіціарного власника, ненароджений нащадок, або неможливість визначення власника після вичерпання всіх засобів ідентифікації за статтями 51–57 AMLR. У випадку смерті бенефіціарного власника факт смерті може бути зазначений замість решти персональних даних, однак дані, подані за життя цієї особи, підлягають подальшому зберіганню відповідно до положень статті 10(20) Директиви (ЄС) 2024/1640 про строки зберігання.

Регламент набуде чинності на двадцятий день після публікації в Офіційному віснику ЄС, але застосовуватиметься лише з 10 липня 2027 року — синхронно з датою застосування самого Регламенту (ЄС) 2024/1624. Реєстрації, здійснені до цієї дати, не підпадають під негайну дію нових вимог до форматів, однак розумним є очікування, що держави-члени вимагатимуть відповідності цим форматам для будь-яких оновлень наявної інформації, а центральні реєстри можуть враховувати цю перехідну ситуацію під час опрацювання повідомлень про розбіжності в даних.

Для України, що перебуває в процесі приведення національного законодавства у відповідність до права ЄС у сфері ПВК/ФТ, цей проект регламенту становить пряму цінність: він дає розгорнутий приклад того, як на рівні технічної реалізації можна деталізувати вимоги до реєстрів бенефіціарної власності — від структури адрес і дат до типології ролей та характеру контролю, — і є безпосереднім орієнтиром для подальшого вдосконалення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань у частині обліку кінцевих бенефіціарних власників.

Звіти окремих інституцій та експертів

Як цифрові активи стають загрозою для світової безпеки ¹⁰

Звіт, підготовлений експертами аналітичного центру The Henry Jackson Society, розкриває перед читачем масштабну та водночас глибоко тривожну панораму сучасного фінансового світу, де інноваційні технології перетворилися на найпотужнішу зброю злочинців та ворожих держав. Цей фундаментальний документ, заснований на унікальній базі даних, яка охоплює 164 випадки криптовалютних злочинів за двадцятирічний період, не просто констатує зростання загроз, а пропонує глибоке розуміння того, як цифрові активи стали новим епіцентром глобальної фінансової злочинності, завдаючи удару по самих основах демократичних суспільств та їхньої економічної безпеки.

Загальний обсяг незаконних коштів, ідентифікованих у цих справах, сягає приголомшливих 350 мільярдів доларів, і ця цифра, за визнанням самих авторів, є лише вершиною айсберга, адже через псевдонімну природу блокчейн-транзакцій та відсутність комплексної звітності значна частина злочинних потоків залишається поза межами будь-якого обліку. Сукупний

¹⁰ <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2026/03/HJS-Crypto-Currency-Report-web-final.pdf>

річний темп зростання кількості випадків становить 16.5%, що свідчить про невинну ескалацію, яка перетворює боротьбу з криптовалютним відмиванням на перманентну гонку озброєнь між злочинцями та правоохоронними органами, де злочинці, на жаль, часто виявляються на крок попереду.

Найбільш шокуючим аспектом цього дослідження є те, що криптовалюти перестали бути виключно інструментом дрібних шахраїв або хакерів-одинаків, а перетворилися на ключовий елемент державної політики країн-ізоїв, які систематично використовують цифрові активи для обходу міжнародних санкцій та фінансування своїх військових програм. Звіт із надзвичайною деталізацією демонструє, як Північна Корея, росія та Іран інтегрували криптовалютні схеми у свої національні бюджети, створивши таким чином паралельну фінансову систему, що діє поза контролем світової спільноти.

Найбільш яскравим прикладом є Північна Корея, яка через своє елітне хакерське угруповання Lazarus Group, що діє під егідою Головного розвідувального управління, здійснює наймасштабніші кібератаки на криптовалютні біржі, децентралізовані протоколи та приватних осіб, видобуваючи таким чином приблизно третину всіх своїх державних доходів. Ці кошти спрямовуються на фінансування ядерної та ракетної програм, що створює пряму загрозу міжнародній безпеці, яка виходить далеко за межі фінансової сфери.

Російський слід також простежується з вражаючою чіткістю: чотири з п'яти найбільших угруповань вимагачів, які фігурують у звіті, базуються в росії, а половина всіх нелегальних централізованих бірж та позабіржових брокерів, які забезпечують виведення незаконних коштів у фіатні валюти, проводили свої операції саме з території рф. Це перетворює росію на безпечний притулок для криптовалютних злочинців, де вони можуть діяти з мінімальним ризиком бути притягнутими до відповідальності, особливо враховуючи відсутність екстрадиції з цієї країни.

Іран, у свою чергу, використовує так звані "тіньові банківські" мережі та підставні компанії, поєднуючи їх із криптовалютними операціями для продажу нафти та фінансування своїх проксі-груп на Близькому Сході, що підриває стабільність цілого регіону.

Еволюція методів відмивання грошей, яку детально описує звіт, вражає своєю винахідливістю та технологічною досконалістю. Якщо на початку епохи криптовалют домінував Bitcoin, який злочинці використовували через його ранню популярність та відносну анонімність, то сьогодні ситуація кардинально змінилася. Блокчейн-аналітика стала настільки досконалою, що відстеження транзакцій Bitcoin стало значно простішим, тому злочинці масово переходять на стейблкоїни, такі як USDT, USDC та новітній рублевий стейблкоїн A7A5.

Привабливість стейблкоїнів полягає в їхній стабільній вартості, прив'язаній до фіатних валют, що дозволяє зберігати капітал під час тривалих багатоетапних схем відмивання, уникаючи волатильності, яка властива традиційним криптовалютам. Наразі на стейблкоїни припадає вже 63% від усіх незаконних транзакцій, що є переконливим доказом професіоналізації та адаптивності злочинного світу. Особливу загрозу становлять нові інструменти, створені спеціально для обходу санкцій, як-от A7A5, випущений у Киргизстані компанією Old Vector LLC, що належить засудженому молдовському олігарху-шахраю Ілану Шору та російському державному банку Промсвязьбанк. Цей стейблкоїн, який обслуговує десятки мільярдів доларів щоденних транзакцій, став критичним інструментом для російського бізнесу, що намагається обійти західні санкції, та для фінансування операцій програм-вимагачів і даркнет-ринків, що робить боротьбу з ним надзвичайно складним завданням для регуляторів.

Звіт також детально аналізує три класичні стадії відмивання грошей у криптовалютному контексті – розміщення, розшарування та інтеграцію – розкриваючи неймовірну складність сучасних схем, які часто включають сотні транзакцій та переміщення між десятками різних блокчейнів, що робить їхнє відстеження надзвичайно ресурсомістким для правоохоронних органів.

У сфері розміщення, тобто первинного введення незаконних коштів у криптовалютну екосистему, звіт виділяє шість основних каналів, серед яких найбільш вражаючими за масштабами є даркнет-ринки, де загальний обіг незаконних коштів сягає 65.6 мільярдів доларів. Особливу увагу привертають так звані "гарантійні ринки", такі як Haowang та Xinbi, які не є традиційними торговими майданчиками, а виступають у ролі нейтральних посередників-гарантів для угод, що укладаються між сторонами на форумах та в месенджерах, і які зараз домінують у цьому сегменті, акумулюючи понад 57 мільярдів доларів.

Процес розшарування, метою якого є обривання зв'язку між коштами та їхнім злочинним джерелом, став ще більш технологічно складним завдяки використанню "міксерів", через які пройшло понад 9.2 мільярда доларів, та "крос-чейн" технологій, що дозволяють блискавично переміщувати активи між різними блокчейнами, ускладнюючи їх відстеження. За даними Elliptic, до середини 2025 року понад 21.8 мільярда доларів криптовалют, пов'язаних зі злочинною або високоризиковою діяльністю, було переміщено через таку інфраструктуру, що свідчить про масовість цього явища.

На фінальному етапі інтеграції, коли вже "очищені" кошти повертаються у традиційну фінансову систему у вигляді готівки або банківських депозитів, ключову роль відіграють централізовані біржі та позабіржові брокери, через які пройшло понад 24.6 мільярда доларів незаконних активів, що робить ці платформи критичними точками контролю, де мають бути сконцентровані всі зусилля з комплаєнсу та моніторингу.

Однією з найбільш тривожних тенденцій, яку виокремлює звіт, є зростання фізичного насильства, пов'язаного з криптовалютними злочинами. Злочинці дедалі частіше вдаються до викрадень та тортур, щоб примусити жертв розкрити свої приватні ключі, стираючи таким чином межу між віртуальним та реальним світами. Наведений у документі випадок викрадення співзасновника компанії Ledger, під час якого його катували, вимагаючи доступ до криптогаманців, яскраво ілюструє цю нову реальність. Крім того, неймовірних масштабів набули схеми, де зловмисники протягом тривалого часу вибудовують довіру своїх жертв, часто через романтичні стосунки у соціальних мережах або додатках для знайомств, перш ніж виманити у них значні суми грошей під виглядом інвестиційних можливостей. Ці схеми, які організовуються транснаціональними злочинними угрупованнями, такими як Prince Group, що діє з Камбоджі, мають індустріальний розмах, використовуючи тисячі працівників-рабів у спеціалізованих таборах, які ведуть паралельні чати з жертвами по всьому світу, завдаючи нищівного удару по найбільш вразливих верствах населення, особливо тих, хто не обізнаний з тонкощами криптотехнологій та фінансових шахрайств. Це створює новий вимір соціальної загрози, яка виходить далеко за межі фінансових втрат, руйнуючи долі та психічне здоров'я сотень тисяч людей.

Незважаючи на цю похмуру картину, звіт містить і певні підстави для обережного оптимізму, демонструючи, що за умови швидкої реакції, тісної міжнародної співпраці та використання сучасних технологій, боротьба з криптовалютною злочинністю може бути успішною. Найяскравішими прикладами є операція з відновлення коштів, викрадених у результаті злому мосту Wormhole, де завдяки рішенням судів Великої Британії та США, а також креативному використанню технології NFT для повідомлення анонімним хакерам про судовий позов, вдалося повернути понад 400 мільйонів доларів. Також успішною була багаторічна міжнародна операція проти угруповання LockBit, скоординована через Євроюст та Європол, яка призвела до захоплення серверів, арештів та відновлення доступу до даних для сотень жертв по всьому світу.

Особливо важливу роль у сучасних умовах відіграють публічно-приватні партнерства, такі як T3 Financial Crime Unit, створене компаніями TRM Labs, TRON та Tether, яке менш ніж за рік свого існування допомогло заморозити близько 300 мільйонів доларів злочинних активів, співпрацюючи з правоохоронними органами у 23 юрисдикціях, що доводить ефективність такого підходу у порівнянні з традиційними методами. Водночас, рівень притягнення до відповідальності залишається катастрофічно низьким: у 79% зі 164 проаналізованих випадків

не було винесено жодного обвинувального вироку, що створює небезпечну ситуацію безкарності, яка заохочує нових злочинців та перетворює криптовалютні злочини на надзвичайно прибутковий бізнес з мінімальними ризиками для виконавців.

На завершення, звіт пропонує десять комплексних та добре обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на посилення регуляторної бази, підвищення ефективності правоохоронних органів та захист пересічних громадян. Автори наполягають на необхідності повної імплементації стандартів FATF та travel rule для криптовалютних транзакцій, що забезпечить прозорість та відстежуваність потоків.

Також рекомендується створення спеціалізованих агентств з боротьби з криптовалютними злочинами та спеціальних офісів для відновлення активів за зразком Сполучених Штатів, а також впровадження системи фінансових заохочень для викривачів, яка дозволила б викривати масштабні схеми на ранніх стадіях.

Важливим нововведенням має стати створення загальнодоступних реєстрів високоризикових адрес та "реєстрів ончейн-ризиків", а також впровадження так званих "вимикачів" – технічних механізмів, які дозволяють біржам та іншим сервісам миттєво заморожувати підозрілі активи в разі виникнення термінової загрози, що особливо важливо у світі, де транзакції відбуваються за лічені хвилини.

Крім того, критично важливим є застосування штучного інтелекту для аналізу величезних масивів даних та виявлення складних патернів, а також запровадження відповідальних стандартів реклами криптопродуктів, яка часто вводить в оману недосвідчених інвесторів.

Таким чином, необхідно боротися не точковими ударами, а комплексною та системною стратегією, що поєднує технологічні інновації, жорстке міжнародне регулювання та безпрецедентну міжнародну солідарність, адже ціна бездіяльності вимірюється не лише втраченими мільярдами доларів, а й національною безпекою, стабільністю демократичних інститутів та життям простих людей, які стають жертвами цієї глобальної фінансової епідемії.

Висновки:

- **Криптовалюти стали стратегічним інструментом держав-ізоїв.** Північна Корея отримує третину своїх державних доходів від крадіжок криптовалют, фінансуючи ядерну програму, а росія стала безпечним притулком для більшості злочинних груп, що займаються скамом та нелегальними біржами.
- **Безкарність є нормою, а не винятком.** У 79% проаналізованих випадків не було винесено жодного вироку, а загальний рівень повернення викрадених коштів становить лише 27%, що створює ілюзію безризикового прибутку для злочинців та стимулює подальше зростання цього виду злочинності.
- **Стейблкоїни та нова криптоінфраструктура змінили правила гри.** Стейблкоїни та технології переміщення між блокчейнами (крос-чейн) дозволяють відмивати рекордні обсяги коштів, обходячи традиційні методи фінансового моніторингу та санкційні обмеження.
- **Ефективний захист можливий лише через глобальну коаліцію та нові технології.** Успішні випадки повернення коштів демонструють, що швидка реакція, міжнародна співпраця та партнерство з біржами є єдиним дієвим способом боротьби з цією багатоголовою загрозою.

Кримінальний ландшафт Західної Капської провінції у 2026 році ¹¹

Західна Капська провінція Південно-Африканської Республіки продовжує залишатися епіцентром складної та багатопарової кримінальної активності, яка формує не лише

¹¹ <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2026/06/WC-Gang-monitor-No-9-GI-TOC-June-2026.pdf>

локальний порядок денний безпеки, а й впливає на соціально-економічну структуру цілих громад.

Дев'ятий випуск моніторингу вуличних банд, підготовлений Глобальною ініціативою проти транснаціональної організованої злочинності, охоплює період з березня по травень 2026 року та висвітлює чотири ключові тенденції, що визначають обличчя регіональної злочинності.

Вбивство Ігшаана "Сані Американ" Девідса, беззаперечного лідера угруповання "Американс", у квітні 2026 року стало знаковою подією, що могла б спричинити дестабілізацію всього кримінального ландшафту. Проте, всупереч очікуванням, смерть цього кримінального авторитета не призвела до утворення владного вакууму. Як свідчать дані польових досліджень та інтерв'ю з представниками самого угруповання, "Американс" продемонстрували рідкісну для подібних структур здатність до стратегічного планування, завчасно розробивши план спадкоємності. Контроль над угрупованням залишився в родині Девідсів, де ключову роль почав відігравати молодший брат загиблого, а також трійка інших впливових фігур на прізвиська "Шевонн", "Кіннес" та "Маркі". Такий плавний перехід влади підкреслює фундаментальну особливість капських банд — їхню здатність до самовідтворення через сімейні мережі. Стабільність угруповання також забезпечується збереженням налагоджених каналів постачання зброї та наркотиків, зокрема через родинні зв'язки з постачальником у Дурбані, який, за словами інформаторів, принципово співпрацює виключно з членами родини. Цей випадок яскраво демонструє обмеженість правоохоронних підходів, які зосереджуються виключно на фізичному усуненні лідерів, оскільки глибоко вкорінені сімейно-кланові структури забезпечують життєздатність організацій навіть після втрати ключових фігур.

Водночас, вбивство лідеране припинило, а навпаки, загострило багаторічне протистояння між "Американс" та їхніми залятими ворогами "Ніс Тайм Кідс". Конфлікт, що спалахнув з новою силою після переходу невеликої групи членів "Американс" до табору супротивника та подальшого вбивства одного з перебіжчиків у жовтні 2025 року, переріс у жорстоку війну на виснаження. Це протистояння характеризується серією взаємних убивств, масовими розстрілами та цілеспрямованими ліквідаціями впливових фігур.

Механізм, що рухає цей конфлікт, виходить далеко за межі суто територіальних суперечок чи економічної вигоди. Він ґрунтується на глибоко вкоріненому в культурі капських банд кодексі кривавої помсти, відомому як "криваві борги". Цей ритуалізований звичай, що бере свій початок у тюремних бандах кінця XIX — початку XX століття, вимагає відповіді рівною або більшою кількістю жертв на кожну втрату. Він перетворює насильство на самоціль, де репутація та саме виживання банди залежать від демонстрації готовності до відплати. Будь-яка слабкість чи небажання мститися сприймаються як ознака вразливості, що провокує суперників на подальші атаки. Цей кодекс створює замкнене коло, де навіть після врегулювання початкового конфлікту окремі члени, керуючись особистими образами або бажанням помститися за родичів, здатні відновити ворожнечу, що призводить до багаторічних кровних помст між родинами.

Паралельно з цими відкритими вуличними війнами, у Кейптауні набирає обертів значно більш латентна, але не менш руйнівна кримінальна практика — торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації, яка стрімко проникає до північних та південних передмість міста. Цей тіньовий бізнес демонструє якісно новий рівень конвергенції кримінальних економік, де місцеві банди, міжнародні синдикати та приватні власники нерухомості створюють симбіотичні структури.

Якщо у центральному діловому районі секс-індустрія часто обертається навколо нічних клубів, що функціонують як елітні борделі, де жінки можуть зберігати частку заробітку, то у передмістях ситуація значно більш злочинна та експлуаторська. Тут жінки, часто завербовані з інших провінцій Південної Африки або сусідніх країн через фальшиві агентства з працевлаштування, потрапляють у пастку боргової залежності та наркотиків. Їх утримують у рабських умовах за допомогою кристалічного метамфетаміну та героїну, заробітки є мізерними або взагалі відсутніми, а будь-яка спроба опору придушується фізичним насильством.

Ключову роль у цій системі відіграють нігерійські злочинні мережі, які, після пандемії COVID-19, зміцнили свої позиції як постачальники наркотиків та організатори секс-торгівлі, тісно співпрацюючи з місцевими бандами. Цей альянс дозволяє бандам диверсифікувати доходи після втрат під час локдаунів, а нігерійським мережам — отримувати доступ до захищених територій та ринків збуту. Крім того, у цю схему виявилися втягнутими власники нерухомості, які здають будинки для борделів, отримуючи стабільний прибуток та іноді виступаючи посередниками.

Нарешті, третім ключовим елементом кримінальної карти регіону є Хаут-Бей, який консолідувався як критичний логістичний вузол, що з'єднує місцеві банди з транснаціональними мережами. У районі Хангберг, що прилягає до гавані, сформувався

Висновки:

- **Спадкоємність перемагає хаос.** Убивство лідера «Амеріканс» не зруйнувало угруповання завдяки заздалегідь розробленому родинному плану наступництва, що доводить неефективність стратегії «усунення лідерів» без підризу сімейно-кланових структур.
- **Помста як бізнес-модель.** Насильство в регіоні регулюється архаїчним кодексом «кривавих боргів», де ритуалізована помста є обов'язковою умовою виживання банди, що створює цикли насильства, які не залежать від економічної доцільності.
- **Конвергенція кримінальних ринків.** Сектор торгівлі у передмістях Кейптауна перетворилася на складний симбіоз, де місцеві банди та власники нерухомості об'єднують зусилля, використовуючи наркотики як інструмент контролю над людьми, посилюючи доходи від вимагання та наркоторгівлі.
- **Порт як «чорна діра» безпеки.** Хаут-Бей консолідувався як ключовий логістичний вузол, де браконьєрство, контрабанда зброї з Намібії та транзит кокаїну об'єднані в єдиний ланцюг, а місцева громада захищає злочинців через соціальні інвестиції банди, роблячи територію непрохідною для поліції.

високоінтегрований злочинний кластер, де ринки зброї, наркотиків та браконьєрського вилову морських ресурсів функціонують як єдина система.

Місцева гавань, що характеризується неефективним портовим контролем, стала основним пунктом ввезення кокаїну з Південної Америки, який доставляється суднами, часто тими ж, що використовуються для вилову риби. Після розвантаження, наркотики та нелегальна зброя, зокрема автомати Калашникова та пістолети-кулемети "Узі", контрабандним шляхом з Намібії, потрапляють до району під назвою "Зона". Цей район перебуває під абсолютним контролем банди "Терібл Джостерс", яка забезпечує його недоступність для поліції, використовуючи підтримку місцевої громади. Така підтримка досягається завдяки стратегічному філантропізму, коли лідер банди на прізвисько "Боксі" інвестує прибутки від наркотиків в місцеві соціальні ініціативи, зокрема освіту дітей, що створює серед мешканців глибоку залежність від тіньової

економіки та формує ворожість до правоохоронців.

Роль Хаут-Бей у кримінальному ландшафті є фундаментальною, оскільки звідси зброя та наркотики розходяться по всій Західній Капській провінції, посилюючи позиції одних банд у протистоянні з іншими та розширюючи ринок кокаїну. Це призводить до зростання рівня насильства та переформатування самої структури наркоспоживання, де дешеві синтетики поступово витісняються ще дешевшими похідними кокаїну, зокрема креком.

Комплексний аналіз цих чотирьох взаємопов'язаних тенденцій дозволяє зробити однозначний висновок: кримінальна ситуація в Західній Капській провінції є не хаотичним набором ізольованих злочинів, а високоорганізованою та багатшаровою системою. Вона спирається на столітні традиції, сімейні клани та складні економічні зв'язки, які виходять далеко за межі місцевих нетрів.

Успішне протистояння цьому явищу, як зазначається у звіті, вимагає не просто точкових поліцейських операцій чи усунення окремих лідерів, а комплексної стратегії, що включає глибоку розвідку для розуміння динаміки, перекриття каналів постачання зброї та наркотиків, а також довгострокові соціально-економічні інтервенції. Необхідно створити системи раннього попередження для запобігання ескалації, розірвати зв'язок між бандами та громадами через надання реальних альтернатив зайнятості та посилити захист дітей, які є основною мішенню для вербування.

Без вирішення цих глибинних структурних проблем, будь-які, навіть найдорожчі військові чи поліцейські операції, будуть приречені на провал, лише тимчасово зміщуючи насильство, але не усуваючи його першопричини.

Як ринки прогнозів перетворюють ЧС-2026 на виклик для глобальної фінансової безпеки¹²

З наближенням Чемпіонату світу з футболу 2026 року глобальна спільнота стикнулася з безпрецедентними викликами у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню злочинної діяльності. Цей турнір, який є одним із наймасштабніших спортивних заходів у світі, привертає увагу не лише мільярдів вболівальників, але й організованих злочинних угруповань, для яких футбол залишається найпривабливішим середовищем для незаконних ставок та маніпуляцій.

Стрімке зростання ринку спортивних ставок, підкріплене появою нового покоління криптовалютних платформ для прогнозування результатів, створює принципово нові виклики для міжнародних регуляторних органів та правоохоронних структур. Ці платформи, які дозволяють користувачам робити ставки на результати різноманітних подій, використовуючи переважно криптовалюти, вже сьогодні обробляють мільярди доларів щотижня, що свідчить про їхню системну значущість у глобальному фінансовому ландшафті. Особливо показовим є той факт, що FIFA, як організатор та керівний орган чемпіонату світу, цього року безпосередньо увійшла на цей ринок, уклавши партнерство з новою біржею прогнозів, яка стала офіційним спонсором турніру, що свідчить про легітимізацію та інституціоналізацію цього сегменту на найвищому рівні.

Для кримінальних елементів ринки прогнозів відкривають три чітко окреслені можливості для зловживань. По-перше, вони можуть використовуватися як ефективні канали для відмивання грошей, дозволяючи конвертувати незаконні кошти у виграші, які набувають вигляду легального доходу. По-друге, ці платформи є вразливими до інсайдерської торгівлі, коли особи, які володіють конфіденційною інформацією про перебіг подій, можуть отримувати нечесну фінансову вигоду. По-третє, існує пряма загроза маніпулювання результатами змагань, коли сама подія, на яку робляться ставки, може бути скомпрометована задля гарантованого отримання виплат. Історично нелегальні ставки тривалий час слугували каналом для відмивання коштів, маніпулювання змаганнями та використання прогалів між національними регуляторними системами, однак поява менш регульованих онлайн-платформ для прогнозування вносить додаткові ускладнення, оскільки існуючі інструменти контролю виявилися неготовими до роботи з цими новітніми фінансовими інструментами.

Згідно з даними Управління ООН з наркотиків та злочинності, кримінальні угруповання дедалі активніше використовують криптовалюти, електронні гаманці та цифрові платіжні сервіси для полегшення своєї діяльності, а масштаби та глобальне охоплення футбольних фінансів роблять цей вид спорту надзвичайно привабливим для таких незаконних потоків. Очікується, що під час Чемпіонату світу 2026 року загальний обсяг ставок перевищить 50 мільярдів доларів США, що демонструє значне зростання порівняно з приблизно 35 мільярдами доларів

¹² <https://globalinitiative.net/analysis/betting-on-impunity-how-the-world-cup-will-heighten-risks-in-global-gambling-systems/>

у 2022 році, причому особливо стрімке зростання спостерігається на ринках країн, що розвиваються. Наприклад, у Бразилії споживачі щомісяця роблять ставки на онлайн-платформах на суму близько 5,1 мільярда доларів США, що підкреслює величезні масштаби цього явища в окремих країнах. Використання альтернативних платіжних систем створює додаткові можливості для приховування транзакцій, про що свідчить приклад Кенії, де компанія Safaricom, найбільший телекомунікаційний оператор країни, у 2025 році виявила факти відмивання грошей через платформи для ставок та міжнародні грошові перекази, що демонструє реальність цієї загрози навіть у країнах, які не є традиційними фінансовими центрами.

Механіка відмивання грошей через ставки є добре відпрацьованою індустрією, де злочинні доходи розміщуються на платформі для ставок, а потім виводяться у вигляді вигравів, які виглядають як легальний дохід. Більш складні схеми передбачають використання мереж акаунтів для розміщення компенсуючих ставок, що дозволяє конвертувати кримінальні кошти у виведені баланси при мінімізації ризиків фінансових втрат. Онлайн-гемблінг є швидким, віддаленим та часто транскордонним за своєю природою, що надзвичайно ускладнює для влади відстеження транзакцій та застосування стандартних заходів протидії відмиванню коштів. Ситуація погіршується через регуляторну невідповідність між різними юрисдикціями, коли діяльність, заборонена в одній країні, може бути цілком легальною в іншій, створюючи для операторів можливості використовувати розбіжності між національними правовими системами. Наслідки цього є цілком реальними та вимірюваними, адже у 2025 році аналітична компанія Sportradar виявила 1116 підозрілих матчів по всьому світу, причому футбол виявився найбільш постраждалим видом спорту, а за даними Управління ООН з наркотиків та злочинності, на нелегальних ринках ставок щорічно робиться ставок на суму до 1,7 трильйона доларів США.

На відміну від традиційних букмекерських контор, ринки прогнозів функціонують як біржі, де користувачі роблять ставки один проти одного, а не проти букмекера, причому платформа виступає посередником, який зводить замовлення та розраховує транзакції в криптовалюті або готівці після визначення результату події. Кошти перетинають кордони через блокчейн-мережі, які функціонують поза традиційними банківськими системами, до моменту їх конвертації у фіатну валюту, що створює значні перешкоди для моніторингу.

Polymarket, найбільший у світі ринок прогнозів, після виходу зі США у 2022 році під тиском регуляторів повторно увійшов на американський ринок наприкінці 2025 року, реструктуризувавши свою діяльність та отримавши дозвіл на роботу як регульований ринок деривативів, однак більша частина його активності, як і раніше, проходить через його нерегульовану міжнародну біржу – приблизно 9 мільярдів доларів у квітні 2026 року порівняно з 1,3 мільярда доларів на американському регульованому аналозі. Це свідчить про те, що навіть за наявності регуляторних структур значна частина діяльності залишається поза ефективним контролем, а особи мільйонів власників акаунтів Polymarket є практично невидимими для слідчих органів, що становить значний виклик для кримінальних розслідувань, оскільки без чітких ідентифікаційних зв'язків відстеження кінцевих бенефіціарів коштів, які надходять на платформу та виводяться з неї, є набагато складнішим завданням, ніж у традиційних системах ставок або банківських операціях.

Kalshi, перша регульована у США біржа ринків прогнозів, застосовує суворі вимоги щодо ідентифікації особистості, однак вона вже працює у 140 країнах, багато з яких не мають чітких правових рамок, залишаючи відкритим питання про те, чи слід їх розглядати як фінансові інструменти чи продукти азартних ігор. Спортивні ставки тепер становлять значну частку активності на ринках прогнозів, і загальні обсяги вже не можна вважати маргінальними, адже, наприклад, загальний щомісячний обсяг торгів на Polymarket та Kalshi разом досяг приблизно 24 мільярдів доларів у квітні 2026 року, що демонструє колосальні масштаби цього сектору.

Дослідження також свідчать про те, що wash trading, тобто скоординоване маніпулювання обсягами з використанням кластерів анонімних акаунтів, становить приблизно 25 відсотків усіх торгів на Polymarket, зростаючи до 60 відсотків у періоди пікової активності, причому близько 14 відсотків з 1,26 мільйона активних гаманців платформи демонструють патерни, які відповідають такій поведінці. Хоча той факт, що такий аналіз взагалі можливий, відображає блокчейн-архітектуру платформи, яка робить усі транзакції публічними, реальні особи, що стоять за адресами гаманців, часто залишаються нерозкритими, що створює серйозні перешкоди для правоохоронних органів у їхній роботі.

Платформи прогнозів стрімко розширили свою присутність у різних глобальних юрисдикціях, причому багато з них працюють без місцевих ліцензій на азартні ігри або фінансові послуги, що створює правовий вакуум, який активно використовується недобросовісними суб'єктами. На криптовалютних платформах розрахункові потоки проходять через канали конвертації стейблкоїнів у фіатну валюту, які можуть виходити за межі чинного нагляду за ставками або регулювання віртуальних активів, що робить їх ще більш непрозорими для контролюючих органів.

У квітні 2026 року FIFA оголосила про партнерство з компанією ADI Predictstreet, маловідомою дочірньою структурою компанії, пов'язаної з інвестиційною групою ІНС з Абу-Дабі, яка має ліцензію у Гібралтарі, призначивши її офіційною платформою прогнозів для Чемпіонату світу. Ця угода, оцінена приблизно в 150 мільйонів доларів, розміщує ADI поряд із усталеними глобальними спонсорами FIFA, що свідчить про значний комерційний інтерес до цього сегменту на найвищому рівні. Керівний футбольний орган наголосив, що угода включає всеосяжну структуру моніторингу доброчесності, яка передбачає відстеження підозрілих транзакцій та структурований обмін інформацією між сторонами, однак це не знімає системних ризиків, пов'язаних із самою природою цих ринків.

Це партнерство відображає зростаюче сприйняття блокчейн-ринків прогнозів, які працюють на криптовалютних платіжних мережах у різних юрисдикціях, як легітимних фінансових інструментів, однак комерційна підтримка з боку FIFA може прискорити масове впровадження платформ, що створює додаткові ризики.

Чемпіонат світу є найбільш нагальним випробувальним полігоном для цих викликів, однак проблема виходить далеко за межі будь-якого окремого заходу, оскільки завдання для

Висновки:

- **Ринки прогнозів стали новим каналом відмивання коштів.** На відміну від традиційних букмекерів, криптовалютні біржі прогнозів (як Polymarket) дозволяють анонімним користувачам робити ставки один проти одного, а загальні обсяги торгів сягають десятків мільярдів доларів на місяць, що робить їх ідеальним середовищем для конвертації брудних коштів у «легальні» виграші.
- **Зростання обсягів нелегальних ставок випереджає регуляторні спроможності.** За оцінками УНЗ ООН, на нелегальних ринках щорічно обертаються до \$1.7 трлн. Регулятори не встигають за інноваціями, оскільки транзакції проходять через блокчейн-мережі, а правила різняться від країни до країни.
- **Партнерство FIFA з біржею прогнозів легітимізує ризикову практику.** Угода FIFA з ADI Predictstreet вартістю \$150 млн офіційно впроваджує крипто-платформи у великий спорт. Це прискорює масове прийняття технологій, які більшість країн ще не навчилися класифікувати (як фінансовий інструмент чи азартну гру) та належно контролювати.
- **Анонімність блокчейну ускладнює розслідування.** Близько 14% активних гаманців на Polymarket демонструють ознаки маніпулятивного трейдингу (wash trading), але через відсутність верифікації осіб правоохоронці не можуть встановити кінцевих бенефіціарів коштів, що створює серйозні перешкоди для кримінальних розслідувань.

регуляторів полягає не лише в моніторингу окремих платформ, але й у відстеженні ширшої фінансової інфраструктури, через яку рухаються кошти, що є набагато складнішим завданням.

Хоча зусилля щодо захисту цілісності самої гри вже вживаються, платіжні системи та ринкові структури, що її оточують, розвиваються швидше, ніж системи, покликані їх регулювати, що залишає регуляторів у позиції наздоганяючих, які відстають від інновацій, створюючи довгострокову загрозу для фінансової безпеки та чесності не лише спортивних змагань, але й глобальної фінансової системи в цілому.

Індія у глобальних ланцюгах незаконного обігу синтетичних наркотиків: виклики для міжнародної протидії організованій злочинності¹³

Документ присвячений комплексному дослідженню ролі Індії у глобальних ринках синтетичних наркотиків та демонструє, що країна перетворюється на один із ключових елементів світової архітектури незаконного виробництва, постачання, транзиту та збуту синтетичних наркотичних засобів, нових психоактивних речовин, незаконної фармацевтичної продукції та прекурсорів. Автор розглядає проблему не лише через призму традиційної боротьби з наркотрафіком, а насамперед як наслідок функціонування глобальних виробничих і торговельних ланцюгів, у яких законна хімічна та фармацевтична промисловість, міжнародна логістика, цифрові платформи, фінансові механізми та транснаціональна торгівля можуть використовуватися організованою злочинністю для приховування незаконної діяльності. Дослідження показує, що саме структурні особливості економіки Індії — одна з найбільших у світі хімічних та фармацевтичних галузей, доступність прекурсорів подвійного призначення, значний кадровий потенціал у сфері органічної хімії, масштабні морські перевезення та вигідне географічне розташування між регіонами «Золотого півмісяця» і «Золотого трикутника» — створюють сприятливі умови для інтеграції країни у світові ланцюги незаконного обігу синтетичних наркотиків.

Документ наголошує, що останніми роками глобальні наркотичні ринки переживають суттєву трансформацію. Скорочення виробництва героїну після запровадження заборони вирощування опійного маку в Афганістані супроводжується стрімким збільшенням виробництва метамфетаміну, який поступово витісняє героїн на багатьох регіональних ринках. У результаті вже сформована інфраструктура міжнародної контрабанди героїну дедалі активніше використовується для транспортування синтетичних наркотиків. Автор підкреслює, що Індія дедалі частіше виступає не лише транзитною територією, а й виробничою платформою, через яку здійснюється переміщення синтетичних наркотиків до Австралії, Європи, Північної Америки, Західної, Східної та Південної Африки, а також інших регіонів світу. При цьому масштаби проблеми посилюються зростанням внутрішнього попиту, високою чисельністю молодого населення та соціально-економічною нерівністю, які формують сприятливий внутрішній ринок для поширення синтетичних наркотиків.

Значну увагу приділено аналізу основних сегментів індійського ринку синтетичних наркотиків. Документ виділяє п'ять взаємопов'язаних напрямів: ринок метамфетаміну, традиційних «клубних» наркотиків (MDMA та LSD), нових психоактивних речовин, незаконної фармацевтичної продукції та прекурсорів. Для кожного сегмента детально досліджуються механізми виробництва, джерела постачання, способи незаконного переміщення, кримінальні учасники, кінцеві ринки збуту та сучасні тенденції розвитку. Автор наголошує, що між цими категоріями відсутні чіткі межі: окремі речовини можуть одночасно належати до кількох категорій, прекурсори можуть видобуватися із законно вироблених лікарських засобів, а незаконна фармацевтична продукція використовується як для безпосереднього споживання, так і як сировина для синтезу інших наркотичних речовин.

¹³ <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2026/06/Maria-Khoruk-Indias-role-in-global-synthetic-drug-markets-GI-TOC-June-2026.pdf>

Окремий розділ присвячений аналізу метамфетаміну як найбільш динамічного сегмента сучасного наркотичного ринку. Документ демонструє, що Індія отримує метамфетамін одночасно із західного напрямку — через Афганістан і Пакистан — та зі східного напрямку — через М'янму. Особливо важливу роль відіграє північно-східний кордон Індії, який використовується для масового переміщення таблетованого метамфетаміну уаба та кристалічного метамфетаміну. Водночас у самій Індії поступово формується власне виробництво метамфетаміну, яке хоча поки поступається масштабам виробництва у М'янмі, демонструє стійку тенденцію до зростання. Особливе занепокоєння викликає встановлений факт безпосередньої участі мексиканського картелю *Cártel de Jalisco Nueva Generación (CJNG)* у створенні виробничих потужностей на території Індії, що свідчить про використання країни як нового виробничого майданчика транснаціональними організованими злочинними угрупованнями для скорочення логістичних витрат і наближення виробництва до джерел прекурсорів.

Значна частина дослідження присвячена розвитку нових психоактивних речовин, які автор визначає одним із найдинамічніших сегментів сучасного наркотичного ринку. Наголошується, що Індія дедалі більше перетворюється на глобальний центр виробництва дизайнерських наркотиків завдяки поєднанню висококваліфікованих спеціалістів, розвиненої хімічної промисловості та здатності оперативно синтезувати нові аналоги контрольованих речовин після внесення попередніх сполук до міжнародних переліків контрольованих наркотичних засобів. Особлива увага приділяється кетаміну та мефедрону, які виробляються як шляхом незаконної діяльності підпільних лабораторій, так і через диверсію продукції легальних підприємств. Автор показує, що саме Індія стає одним із головних постачальників окремих синтетичних катіонів на європейський ринок, а швидкість адаптації виробників до змін міжнародного контролю значно випереджає можливості правоохоронних органів.

Документ детально аналізує незаконний обіг фармацевтичної продукції, який розглядається як одна з найбільш складних форм сучасної транснаціональної організованої злочинності. На відміну від класичних наркотичних ринків, незаконний обіг лікарських засобів функціонує під прикриттям легальної економіки та значною мірою спирається на можливості законних виробничих підприємств. Автор підкреслює, що незаконне виробництво та диверсія таких препаратів, як трамадол, кодеїновмісні сиропи від кашлю, алпразолам, діазепам та інші психотропні препарати, здійснюються за участю представників фармацевтичного бізнесу, логістичних компаній та інших професійних посередників. Значна частина цієї продукції експортується до країн Західної та Східної Африки, Південної Азії, Близького Сходу та інших регіонів, де незаконний обіг фармацевтичних препаратів уже набув масштабів серйозної кризи громадського здоров'я. Окремо звертається увага на проблему виробництва неякісних, фальсифікованих або забруднених лікарських засобів, використання яких призводить до численних смертельних випадків, зокрема серед дітей.

Особливе місце у дослідженні займає проблема прекурсорів. Автор наголошує, що Індія є одним із провідних світових виробників хімічних речовин, необхідних для синтезу метамфетаміну, героїну, синтетичних катіонів, фентанілу та інших наркотиків. Попри існування державної системи контролю за прекурсорами, значні масштаби виробництва, широкий спектр продукції подвійного призначення та велика кількість легальних суб'єктів господарювання істотно ускладнюють виявлення незаконної диверсії. Злочинні мережі використовують фіктивні компанії, підроблену зовнішньоторговельну документацію, міжнародні контейнерні перевезення, електронні торговельні платформи та складні ланцюги посередників для приховування незаконного експорту прекурсорів до лабораторій у М'янмі, Афганістані, Мексиці та інших країнах.

Документ приділяє значну увагу сучасним механізмам міжнародної контрабанди синтетичних наркотиків. Найбільші партії перевозяться морським транспортом у контейнерах через Індійський океан, тоді як авіасполучення, міжнародні поштові відправлення та кур'єрські служби використовуються для переміщення невеликих партій високовартісних синтетичних наркотиків і незаконної фармацевтичної продукції. Водночас цифровізація незаконного ринку

суттєво змінила його структуру. Даркнет, електронні аптеки, B2B-маркетплейси, криптовалюти, електронні платіжні системи та міжнародні служби доставки дозволили великій кількості дрібних продавців здійснювати міжнародний незаконний збут без використання традиційних кримінальних ієрархій. Автор зазначає, що цифрові платформи істотно знизили бар'єри входу до незаконного бізнесу та сприяли формуванню численних невеликих підприємницьких моделей незаконної торгівлі синтетичними наркотиками.

Висновки:

- **Протидія синтетичним наркотикам має зміщуватися від боротьби виключно з контрабандою до управління ризиками у легальних ланцюгах постачання,** посилюючи контроль за виробниками хімічної та фармацевтичної продукції, логістичними операторами, цифровими платформами та іншими суб'єктами, через яких відбувається диверсія прекурсорів і лікарських засобів.
- **Контроль прекурсорів повинен стати одним із головних пріоритетів міжнародної політики протидії наркотикам,** включаючи посилення ліцензування, ризик-орієнтований моніторинг експорту, міжнародний обмін інформацією та співпрацю з приватним сектором щодо виявлення підозрілих операцій.
- **Правоохоронним органам необхідно розвивати цифрові спроможності для протидії онлайн-ринкам наркотиків,** зокрема шляхом взаємодії з електронними аптечними сервісами, маркетплейсами, платіжними провайдерами, поштовими та кур'єрськими операторами, а також використання ризик-орієнтованого аналізу малих міжнародних відправлень.
- **Міжнародне співробітництво має охоплювати весь ланцюг постачання синтетичних наркотиків — від виробництва прекурсорів до фінансових потоків і транскордонної торгівлі,** інтегруючи питання контролю синтетичних наркотиків до механізмів торговельної, митної, фінансової та правоохоронної взаємодії між державами.

Одним із найважливіших висновків дослідження є зміна ролі легальної економіки у функціонуванні незаконних наркотичних ринків. Автор показує, що найбільш небезпечними учасниками сучасного ринку дедалі частіше стають не класичні організовані злочинні угруповання, а представники легального бізнесу, які можуть неспівомовно, через недоліки систем комплаєнсу, або свідомо брати участь у незаконній диверсії прекурсорів, виробництві наркотиків, приховуванні незаконних вантажів чи організації міжнародної логістики. У зв'язку з цим документ пропонує переорієнтувати державну політику від концентрації виключно на вилученні наркотиків до системного управління ризиками у легальних ланцюгах постачання, розвитку механізмів належної перевірки, посилення контролю за хімічною та фармацевтичною промисловістю, удосконалення процедур ліцензування, контролю документації та взаємодії з приватним сектором.

У завершальній частині документа сформульовано комплекс практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності протидії синтетичним наркотикам. Автор пропонує посилити ризик-орієнтований контроль міжнародних поштових та кур'єрських відправлень, удосконалити взаємодію правоохоронних органів із цифровими платформами, електронними аптеками та платіжними сервісами, розширити системи раннього виявлення нових психоактивних речовин, зміцнити

міжнародний обмін інформацією щодо прекурсорів, активізувати співпрацю з виробниками хімічної та фармацевтичної продукції, а також інтегрувати питання протидії синтетичним наркотикам до механізмів міжнародного торговельного, митного та безпекового співробітництва. Загальний висновок документа полягає в тому, що головну загрозу становить не лише збільшення обсягів незаконного виробництва наркотиків, а насамперед поступове проникнення транснаціональної організованої злочинності у законні виробничі, торговельні, фінансові та логістичні ланцюги. Саме тому ефективна протидія повинна базуватися на

комплексному ризик-орієнтованому підході, який поєднує кримінальне переслідування, регуляторний нагляд, міжнародне співробітництво, розвиток комплаєнсу приватного сектору та постійний моніторинг нових тенденцій у сфері синтетичних наркотиків.

Новий світ наркотиків: як поширення синтетичних наркотиків трансформує глобальний наркоринок, організовану злочинність та міжнародну співпрацю ¹⁴

Документ присвячений комплексному аналізу фундаментальної трансформації глобального наркоринку, яка відбувається під впливом стрімкого розвитку ринку синтетичних наркотиків, еволюції транснаціональної організованої злочинності, цифровізації незаконної торгівлі та поступового ослаблення міжнародної багатосторонньої співпраці. Основна ідея документа полягає в тому, що світова система контролю за наркотиками, яка формувалася протягом десятиліть навколо міжнародних конвенцій ООН, більше не відповідає сучасній структурі незаконного ринку наркотиків. Вона створювалася в умовах, коли виробництво наркотичних засобів було переважно пов'язане із вирощуванням рослинної сировини, мало чітку географічну локалізацію та прогнозовані маршрути незаконного переміщення. Натомість сучасний ринок синтетичних наркотиків функціонує за принципово іншими правилами, які руйнують традиційні підходи до міжнародного контролю, правоохоронної діяльності та вироблення державної політики.

Автор наголошує, що хоча міжнародна увага останніми роками значною мірою зосереджена на рекордному зростанні виробництва кокаїну та збільшенні масштабів його вилучення, саме кокаїновий ринок не є рушійною силою сучасних змін. Незважаючи на збільшення обсягів виробництва, кокаїн продовжує залишатися продуктом аграрної моделі, залежної від вирощування коки, визначених кліматичних умов та географічно обмежених регіонів виробництва. Його глобальні логістичні ланцюги, хоча й удосконалюються, загалом залишаються побудованими за традиційною моделлю. На відміну від цього, синтетичні наркотики повністю змінили логіку функціонування світового наркоринку. Їх виробництво більше не прив'язане до природних ресурсів, сільськогосподарських циклів чи окремих регіонів. Будь-яка територія, де доступні прекурсори, лабораторне обладнання та базові знання з органічної хімії, потенційно може стати місцем виготовлення синтетичних наркотичних засобів. Таким чином світ перейшов від «аграрної» моделі незаконного виробництва наркотиків до «післяаграрної», заснованої на промислових технологіях, хімічному синтезі та глобалізованих ланцюгах постачання.

Документ детально пояснює, що сучасна революція синтетичних наркотиків стала можливою завдяки поєднанню декількох взаємопов'язаних факторів. Насамперед це швидкий розвиток хімічної науки та фармацевтичної промисловості, глобалізація торгівлі промисловими хімічними речовинами, широке поширення інформації про технології синтезу через Інтернет, а також використання сучасних цифрових технологій, включаючи генеративний штучний інтелект, який потенційно здатний спрощувати доступ до знань про виробництво складних хімічних сполук. Одночасно транснаціональні злочинні мережі активно переймають бізнес-моделі легального сектору, створюючи гнучкі виробничі мережі, франчайзингові моделі організації лабораторій та спеціалізовані виробничі осередки, здатні швидко масштабувати виробництво залежно від попиту. Саме така адаптивність дозволила синтетичним наркотикам стати найдинамічнішим сегментом глобальної незаконної економіки.

Особлива увага приділяється тому, що виробництво синтетичних наркотиків характеризується значно нижчими бар'єрами входу порівняно з виробництвом кокаїну чи героїну. Для його організації не потрібні багаторічні посіви, контроль великих територій або значні природні

¹⁴ <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2026/06/Jason-Eligh-The-new-drug-world-Rethinking-multilateral-cooperation-in-an-age-of-synthetic-threats-GI-TOC-June-2026.pdf>

ресурси. Це стимулює появу великої кількості нових злочинних груп, які можуть відносно швидко організувати виробництво, використовуючи доступні прекурсори та відносно компактні лабораторії. У результаті традиційні великі наркокартелі дедалі частіше співіснують із численними меншими, більш мобільними злочинними структурами, що значно ускладнює їх виявлення та ліквідацію.

Документ окремо аналізує проблему надзвичайно швидкого зростання кількості нових психоактивних речовин та синтетичних аналогів. Автор зазначає, що темпи розроблення нових хімічних сполук сьогодні значно перевищують швидкість, з якою міжнародні організації та національні регулятори можуть включати їх до переліків контрольованих речовин. Постійне створення нових аналогів дозволяє виробникам обходити існуючі механізми міжнародного контролю, використовуючи сполуки, які ще не перебувають під правовим регулюванням. Водночас навіть країни, що мають сучасні лабораторні можливості, дедалі частіше не встигають оперативно ідентифікувати нові речовини. Значна частина держав взагалі не має належних лабораторій, обладнання або аналітичних баз даних, що робить масштаби поширення синтетичних наркотиків значною мірою невідомими. Автор підкреслює, що наявні міжнародні статистичні дані відображають лише незначну частину реальної ситуації, а фактичний рівень проникнення синтетичних наркотиків у більшості країн може бути суттєво вищим.

Важливе місце у дослідженні займає аналіз наслідків для систем охорони здоров'я. Документ наголошує, що сучасний ринок дедалі більше характеризується поширенням надзвичайно потужних синтетичних опіоїдів, насамперед фентанілу, нітазенів та інших нових аналогів. Одночасно швидко зростає практика змішування різних наркотичних речовин із ветеринарними транквілізаторами, бензодіазепінами та іншими фармакологічними препаратами. У багатьох випадках споживачі навіть не усвідомлюють фактичного складу придбаних наркотиків. Це істотно підвищує ризик смертельних передозувань, оскільки традиційні засоби екстреної медичної допомоги не завжди ефективні щодо нових синтетичних сполук. Автор підкреслює, що проблема вже давно перестала бути виключно правоохоронною та набуває масштабів глобальної кризи громадського здоров'я, яка потребує розвитку сучасних систем токсикологічного моніторингу, лабораторного аналізу та оперативного обміну інформацією між медичними установами різних країн.

Окремий розділ документа присвячений ключовій ролі прекурсорів у функціонуванні сучасного ринку синтетичних наркотиків. Автор доходить висновку, що саме незаконне відведення хімічних речовин із легального промислового сектору стало головною передумовою безпрецедентного розширення виробництва синтетичних наркотиків. Організовані злочинні групи активно використовують законні канали міжнародної торгівлі хімічною продукцією, підроблені документи про кінцевих споживачів, проміжних постачальників, не контрольовані міжнародними конвенціями аналоги прекурсорів та прогалини у національному регулюванні. Автор підкреслює, що чинні добровільні механізми взаємодії між державою та хімічною промисловістю вже не забезпечують належного рівня контролю над масштабними глобальними потоками прекурсорів.

Значна увага приділяється ролі Китаю та Індії у світових ланцюгах постачання прекурсорів. Документ зазначає, що Китай залишається найбільшим виробником хімічної та фармацевтичної продукції у світі й тривалий час був основним джерелом прекурсорів для виробництва синтетичних наркотиків. Водночас останніми роками Китай здійснив низку регуляторних реформ, включаючи запровадження контролю за фентанілом та його аналогами, розширення переліків контрольованих прекурсорів, посилення нагляду за онлайн-продажем хімічних речовин та розвиток міжнародної співпраці з іншими державами. Автор зазначає, що ці заходи могли частково вплинути на зменшення чистоти незаконного фентанілу на окремих ринках. Водночас дедалі більшого значення набуває Індія, яка є одним із найбільших світових виробників генеричних лікарських засобів, психотропних препаратів та хімічної продукції. Документ звертає увагу, що індійські компанії вже фіксуються як постачальники прекурсорів для незаконного виробництва синтетичних наркотиків у Південно-Східній Азії, Африці,

Афганістані, Мексиці, Канаді та США. З огляду на прогнозоване багатократне зростання індійської фармацевтичної промисловості автор вважає необхідним приділяти значно більшу увагу розвитку міжнародних механізмів контролю за цими ланцюгами постачання.

Документ детально описує трансформацію сучасної організованої злочинності. Автор підкреслює, що традиційна модель мафіозних структур із централізованим керівництвом, чіткою ієрархією та територіальним контролем дедалі більше втрачає актуальність. Їй на зміну приходять гнучкі горизонтальні мережі, які функціонують як міжнародні бізнес-екосистеми. Вони активно використовують спеціалізованих логістичних операторів, брокерів, легальні компанії, криптовалютну інфраструктуру, механізми торговельного відмивання коштів та міжнародні фінансові схеми. Такі мережі не мають єдиного центру управління, легко адаптуються до змін правоохоронного середовища та швидко перебудовують маршрути постачання у відповідь на регуляторні чи оперативні заходи. Документ наводить приклади транснаціонального співробітництва між злочинними мережами Азії, Африки, Європи та Америки, які об'єднують свої виробничі, фінансові та логістичні можливості у рамках глобальних мережевих структур.

Окремий розділ присвячений цифровізації незаконного ринку наркотиків. Автор зазначає, що після пандемії COVID-19 значна частина торгівлі наркотиками перемістилася із традиційного вуличного середовища до цифрових платформ. Даркнет, криптомаркети, зашифровані месенджери та соціальні мережі сьогодні виконують функції повноцінних міжнародних

торговельних майданчиків, що забезпечують глобальне охоплення, високий рівень анонімності, швидкість проведення операцій та стійкість до правоохоронного втручання. Ліквідація окремих онлайн-платформ практично не впливає на загальні обсяги торгівлі, оскільки клієнти та продавці дуже швидко переходять до нових сервісів. Таким чином цифровізація не лише підвищила ефективність незаконного бізнесу, а й зробила його значно більш стійким до традиційних методів боротьби.

Завершальна частина документа присвячена кризі міжнародної системи співробітництва у сфері контролю за наркотиками. Автор зазначає, що сучасна геополітична ситуація характеризується ослабленням багатосторонніх механізмів, зростанням конкуренції між

Висновки:

- **Міжнародну систему протидії незаконному обігу наркотиків необхідно переорієнтувати з контролю традиційних наркотиків на комплексне реагування на глобальний ринок синтетичних наркотиків**, який більше не залежить від географії виробництва та швидко адаптується до будь-яких регуляторних змін.
- **Пріоритетом міжнародної політики має стати посилення контролю за прекурсорами та легальними ланцюгами постачання хімічної продукції**, включаючи розвиток міжнародного обміну інформацією, удосконалення механізмів моніторингу прекурсорів та мінімізацію можливостей їх відведення у незаконний обіг.
- **Державам необхідно інвестувати у сучасні системи раннього виявлення синтетичних наркотиків**, зокрема лабораторний аналіз, моніторинг стічних вод, токсикологічний контроль, розвиток хімічних бібліотек та оперативний обмін аналітичними даними між правоохоронними і медичними установами.
- **Відновлення ефективної багатосторонньої міжнародної співпраці має стати ключовою умовою протидії транснаціональним мережам виробництва та збуту синтетичних наркотиків**, оскільки фрагментація міжнародної взаємодії створює додаткові можливості для розвитку організованої злочинності та обходу національних заходів контролю.

державами, зниженням рівня взаємної довіри та поступовим переходом багатьох країн до односторонніх безпекових підходів. Це негативно впливає на діяльність міжнародних інституцій, відповідальних за вироблення узгодженої глобальної політики у сфері боротьби з наркотиками. Документ аналізує втрату консенсусу під час роботи Комісії ООН з наркотичних засобів, послаблення міжнародних коаліцій щодо протидії синтетичним наркотикам, зростання розбіжностей між регіональними організаціями та поширення більш жорстких безпекових підходів, які поступово витісняють комплексні моделі, засновані на поєднанні правоохоронних заходів, громадського здоров'я та захисту прав людини. На думку автора, така фрагментація міжнародної співпраці створює сприятливі умови для подальшого розвитку транснаціональної організованої злочинності, яка значно швидше адаптується до нових умов, ніж міжнародні інституції.

Підсумовуючи проведений аналіз, автор доходить висновку, що світова система протидії незаконному обігу наркотиків перебуває на переломному етапі розвитку. Синтетичні наркотики остаточно змінили структуру глобального наркоринку, характер діяльності організованої злочинності, роль легального промислового сектору у формуванні незаконних ланцюгів постачання, а також вимоги до міжнародного співробітництва. Для ефективного реагування на ці виклики необхідне комплексне переосмислення міжнародної політики, засноване на сучасних даних, розвитку систем раннього виявлення нових речовин, посиленні контролю за прекурсорами, інтеграції правоохоронних і медичних підходів, а також відновленні ефективної багатосторонньої взаємодії між державами.

Інші новини

AMLA та EDPB розпочинають розробку спільного керівництва щодо партнерств з обміну інформацією¹⁵

1 липня 2026 року Управління ЄС з протидії відмиванню коштів (AMLA) та Європейська рада із захисту даних (EDPB) оголосили про спільну розробку керівництва щодо партнерств з обміну інформацією для цілей протидії фінансовим злочинам. Юридичною підставою є стаття 75 Регламенту (ЄС) 2024/1624 (AMLR), яка дозволяє суб'єктам, що підпадають під дію правил ПВК/ФТ, обмінюватися інформацією між собою та з публічними органами в чітко визначених межах. Ця можливість обміну інформацією набуде застосування з 10 липня 2027 року — тобто одночасно з набуттям чинності самого Регламенту AMLR.

Оскільки обмін інформацією такого роду передбачає обробку персональних даних, ключовим викликом є забезпечення гарантій захисту даних. Спільне керівництво AMLA та EDPB має викласти в практичній площині, яким чином партнерства можуть будуватися так, щоб результативний обмін інформацією та захист персональних даних діяли узгоджено, а не в конкурентному протиставленні одне одному. Адресатами роз'яснень стануть як компанії та наглядові органи, так і підрозділи фінансової розвідки та органи захисту даних — тобто всі сторони, залучені до потенційних партнерств з обміну інформацією.

Процес розробки керівництва передбачає кілька послідовних кроків: найближчим часом AMLA та EDPB проведуть захід для збору первинних позицій зацікавлених сторін щодо елементів, які потребують роз'яснення; у першій половині 2027 року заплановано запуск публічної консультації щодо проєкту керівництва; безпосередню роботу над текстом виконуватиме спільна редакційна група, сформована з представників обох установ. Деталі щодо обсягу та змісту керівництва мають оприлюднюватися в міру просування роботи.

Для української професійної спільноти ця ініціатива становить інтерес як методологічний орієнтир для розбудови власної моделі партнерств з обміну інформацією між суб'єктами

¹⁵ https://www.amla.europa.eu/press-release-amla-and-edpb-develop-joint-guidelines-partnerships-information-sharing_en

фінансового моніторингу, банками та Держфінмоніторингом, особливо в контексті процесу наближення національного законодавства до права ЄС у сфері ПВК/ФТ. Питання балансу між ефективним обміном інформацією та вимогами законодавства про захист персональних даних є так само актуальним для України, як і для держав-членів ЄС, а обраний AMLA та EDPB підхід — послідовна розробка через попередній збір позицій, публічну консультацію та спільну редакційну групу — є придатною моделлю для вивчення.

Для загального розвитку

Як росія перетворює цивільний флот на інструмент військового шантажу¹⁶

Отримані журналістами супутникові знімки та фото з борту, зроблені прикордонною службою Естонії, засвідчили безпрецедентний випадок мілітаризації цивільного судна в акваторії Балтійського моря. Мова йде про танкер «Маршал Василевський», який належить російському державному енергетичному гіганту «Газпром» і виконує регулярні рейси з порту Большой Бор у Фінській затоці до Калінінградської області – російського екскаву, оточеного територіями Литви та Польщі. Цей маршрут, що проходить уздовж узбережжя Естонії, Латвії та Литви, є критично важливим для забезпечення енергетичних потреб Калінінграда, однак останні події перетворили звичний логістичний ланцюг на потенційне джерело військової ескалації в регіоні.

Згідно з оприлюдненими даними, на борту «Маршала Василевського» було виявлено важкі кулемети калібру 12,7 мм моделі «Корд», які перебувають на озброєнні російської армії з кінця 1990-х років і зберігають вогневу здатність на відстані до двох кілометрів. Ці засоби розміщені на спеціально обладнаних позиціях, укріплених мішками з піском, по обидва боки від містка судна. Таке розташування свідчить про продуману оборонну тактику, орієнтовану на відбиття атак з різних напрямків, включно з повітряними цілями, як-от гелікоптери, чи морськими безпілотниками. Наявність озброєння на цивільному судні є грубим порушенням міжнародних морських норм і принципів судноплавства, однак, як зазначають експерти, цей крок є частиною ширшої стратегії Москви, спрямованої на тиск на країни НАТО та демонстрацію готовності до силового протистояння.

Особливу тривогу викликає не лише саме озброєння, а й склад екіпажу та додаткових осіб на борту. Журналістам вдалося ідентифікувати 50 «пасажирів», які перебували на танкері з серпня 2025 року, причому деякі з них здійснили кілька рейсів. Аналіз відкритих джерел, включно з платформами для пошуку роботи, профілями в соціальних мережах та витоками з російських державних баз даних, проведений журналістами Dossier Center, показав, що 22 з цих осіб мають безпосереднє відношення до російських військових структур, зокрема до Федеральної служби безпеки (ФСБ). П'ятеро з них під час посадки на судно в червні пред'явили військові посвідчення.

Один з найпоказовіших випадків – громадянин на ім'я Дмитро Артеменко, який зареєстрований за адресою однієї з баз ФСБ під Москвою. Він брав участь у чотирьох останніх рейсах танкера до Калінінграда, включаючи той, що був зафіксований на фото естонськими прикордонниками. Це свідчить про те, що судно використовується не лише для транспортування газу, а й для прихованого переміщення військовослужбовців, які, ймовірно, складають так звані «команди захисту суден» (vessel protection teams).

Примітно, що «Маршал Василевський» не належить до відомої «тіньової флотилії» – тих старих танкерів з непрозорою структурою власності, які використовуються для обходу санкцій і експорту російської нафти. Судно курсує між двома російськими портами, не перебуває під санкціями, і, на перший погляд, не дає формальних підстав для іноземних військово-морських

¹⁶ <https://www.occrp.org/en/scoop/russia-arms-civilian-tanker-in-baltic-sea-surveillance-images-show>

сил втручатися або затримувати його. Однак саме ця особливість робить його ідеальним інструментом для гібридних операцій.

Як зазначають джерела в розвідці європейських країн, подібні озброєні команди раніше вже з'являлися на судах «тіньового флоту» з метою залякування західних союзників, які могли б спробувати провести огляд або конфіскацію. Тепер же ця практика поширюється на стратегічно важливі об'єкти енергетичної інфраструктури. Один з посадовців спецслужб країни Балтії припустив, що поява важких кулеметів на цивільному танкері має подвійну мету: з одного боку – це реальна спроба захиститися від потенційних атак українських морських дронів (хоча ймовірність таких атак у Балтійському морі оцінюється як низька), а з іншого – це демонстраційний жест для країн Заходу. Поширення чуток про те, що «тіньові танкери» можуть бути озброєні важкими кулеметами, кардинально змінює оцінку ризиків для будь-якої потенційної операції з їх затримання, фактично зводячи ймовірність такого затримання до нуля.

Найбільш жорстку оцінку ситуації дав данський військово-морський командир та аналітик Єнс Венц Крістофферсен. Він наголосив, що озброєння танкера спрямоване не стільки проти України, скільки проти владних структур країн НАТО, які можуть прийняти рішення про огляд судна. Експерт вважає, що якщо сили НАТО наблизяться до цього судна, екіпаж може відкрити вогонь, а у випадку наближення гелікоптера – зробити попереджувальні постріли. Такий сценарій, за його словами, є вкрай небезпечним і може призвести до прямого військового зіткнення в міжнародних водах. Коммодор Іво Варк, командувач ВМС Естонії, додав, що танкер постачає газ до Калінінграда, який має значення не лише для цивільного населення, але й для російських збройних сил, розквартированих там. Таким чином, саме судно може розглядатися як військова ціль, що пояснює його мілітаризацію. Водночас він підкреслив, що у разі відкриття вогню з борту цього судна по кораблю під прапором будь-якої країни в естонських водах, Сили оборони Естонії будуть зобов'язані захистити атаковане судно, із застосуванням вогнепальної зброї.

Заступник генерального директора Естонської поліції та прикордонної охорони Вейко Коммусаар звернув увагу на ще один важливий аспект – екологічну та навігаційну небезпеку. Він зауважив, що весь флот, який діє в інтересах російської федерації в Балтійському морі, незалежно від прапора, який він несе, є серйозним ризиком як з точки зору безпеки судноплавства, так і з точки зору екології. А тепер, з появою важкого озброєння на цивільних судах, цей ризик набуває ще й військового виміру.

Таким чином, випадок з «Маршалом Василевським» демонструє нову тактику росії, яка полягає у використанні цивільної інфраструктури для прихованого військового тиску, створюючи загрозу непередбачуваної ескалації та ускладнюючи будь-які спроби міжнародного контролю за ситуацією в регіоні. Це не просто акт самооборони, а чіткий сигнал Заходу про те, що Москва готова ескалувати напруженість, використовуючи нестандартні та ризиковані методи, які стирають межі між цивільним і військовим судноплавством.

Ваша думка важлива!

1. Враховуючи, що росія ідентифікована як один з головних центрів криптовалютного відмивання, як Україні сприяти міжнародним зусиллям з блокування російських криптосервісів, враховуючи, що багато з цих платформ продовжують працювати навіть після санкцій, трансформуючись у нові структури?
2. Як українські правоохоронні органи можуть адаптувати свої інструменти фінансового моніторингу для відстеження потоків стейблкоїнів через ринки прогнозів, враховуючи, що традиційна банківська система тут не задіяна?
3. Як державам забезпечити ефективний контроль за цифровими каналами незаконного обігу синтетичних наркотиків, включаючи електронні торговельні платформи, онлайн-аптеки, криптоактиви та міжнародні поштово-кур'єрські сервіси, не створюючи при цьому надмірних бар'єрів для розвитку цифрової економіки та міжнародної торгівлі?
4. Які зміни необхідно впровадити в українській системі оцінки ризиків, фінансової розвідки та міжвідомчої взаємодії, щоб своєчасно виявляти використання цифрових платформ, віртуальних активів та сучасних механізмів монетизації контенту для фінансування тероризму?
5. Наскільки нова стратегічна пріоритизація протидії шахрайству в межах президентства Великої Британії у FATF повинна вплинути на національні пріоритети державної політики у сфері ПВК/ФТ в Україні з огляду на зростання кількості проваджень за легалізацію доходів, пов'язаних із шахрайськими схемами?
6. Як забезпечити баланс між обміном інформацією для цілей ПВК/ФТ та вимогами Закону України «Про захист персональних даних» у контексті євроінтеграційних зобов'язань?

Контактуйте щодо цього документу з Міністерством фінансів України:

- **Email:** aml_bulletin@minfin.gov.ua
- **Поштова адреса:** Міністерство фінансів України, Україна, 04071, м. Київ, вул. Межигірська, 11
- **Ідентифікація контакту:** стосовно Методологічного Бюлетеня № МінФін-AML-2026-27

Бюлетень є аналітичною розробкою методологічної команди Департаменту антилегалізаційної політики Міністерства фінансів України, спрямованою на поширення кращих практик, дослідження новітніх типологій та глобальних регуляторних і правоохоронних тенденцій у сфері ПВК/ФТ/ФР. Видання призначене для підвищення інституційної спроможності всіх учасників AML системи України та сприяння ефективному управлінню ризиками ВК/ФТ/ФР з урахуванням міжнародних стандартів та актів права ЄС.

Щоб отримати доступ до інших Методологічних Бюлетенів – перейдіть за посиланням [[офіційний веб-сайт Міністерства фінансів](#)].